

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПЕТРА МОГИЛИ**

Факультет політичних наук
Кафедра соціології та політології

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувачка кафедри соціології та
політології

_____ Л. В. Броннікова
«06» лютого 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 052 «Політологія»

**ГЕОПОЛІТИЧНІ АНОМАЛІЇ ЯК МІСЦЯ НЕВИРАЗНОСТІ В
МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ**

Виконала:

студентка 631М групи
Засімська Юлія Андріївна

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент
Громадська Наталя Анатоліївна

Рецензент :

доктор історичних наук, професор
Тригуб Олександр Петрович

Миколаїв – 2023 рік

ПЛАН

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АНОМАЛІЙ ЯК МІСЦЬ НЕВИРАЗНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Основні підходи до вивчення поняття геополітичні аномалії

1.2. Історичні аспекти щодо визначення місць невідповідності в контексті геополітичних аномалій

РОЗДІЛ II. «МАРІОНЕТКОВІ» ДЕРЖАВИ ЯК НОВЕ ЯВИЩЕ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

2.1. Абхазія та Південна Осетія як російські маріонеткові держави

2.2. Придністров'я як місце невідповідності на молдавсько-українському кордоні

2.3. Японський вплив на Маньчжоу-Го

РОЗДІЛ III. ПОРУШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

3.1. Етнічна ідентичність корейської спільноти

3.2. Курдистан як «країна без громадянства»

3.3. «М'янмські» питання національної ідентичності

РОЗДІЛ IV. ГЕОПОЛІТИЧНА АНОМАЛЬНІСТЬ МІКРОДЕРЖАВ ЯК МІСЦЬ НЕВИРАЗНОСТІ

4.1. Гібралтарська проблема в контексті відносин Великої Британії та Іспанії

4.2. Ватикан як італійський анклав

4.3. Місто-держава Монако як аномальна територія на політичній карті світу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми роботи. ХХ ст. можна назвати століттям нових та частково незалежних держав через різні причини: політичну та економічну нестабільність, «кольорову» революцію, тертя на етномовному ґрунті тощо. Це означає те, що з'являються нові певні геополітичні аномалії, які виступають в обличчі цих самих держав і згодом будуть грати вагомий роль в міжнародній політиці. Юридично визнані держави зазвичай розглядалися як основні структури міжнародної політики, держави без цих юридичних прав та привілеїв були підпорядковані як досить незначні у міжнародних відносинах. Проте за останні кілька років події, наприклад, на сході України, а також в Іраку та Сирії нагадали про стійкість таких невизнаних територій, які претендують на подібність до державності у міжнародній політиці. Таким чином, можна стверджувати, що достаток і завзятість цих невизнаних політичних утворень передбачає перегляд суто «юридичних» уявлень про міжнародне політичне життя. У ньому використовується термін геополітичні аномалії. Ця концепція використовується як позначення фізичних та просторових проявів широкого спектра політичних спільнот, які демонструють суттєву неврегульованість міжнародної правової та політичної системи. Можливо, може здатися, що їх на політичній карті зовсім мало, але це не так. На перший погляд може здатися, що країни світу є всі однакові за ознаками державності, але це не так. Кожна з них має свою аномальність у вигляді невизнання території у світі, внутрішній розділ населення в національному плані, суверенні утворення, відсутність власної території, анклавів тощо. Тобто майже кожену країну світу можна назвати геополітичною аномальністю за певними критеріями і поясненням. До відомих геополітичних аномалій можна віднести Корею, Курдистан, Абхазію, Південну Осетію, Ватикан та багато інших. Їхню «аномальність» буде розглянуто пізніше.

Дослідженням теми геополітичних аномалій як місць невизначеності міжнародної політики збоку класичного реалізму та фактичного суверенітету розглядалися на ідеях Т. Гоббса, К. Шмітта та Г. Моргентау. Ця теза стверджує, що геополітичні аномалії слід розуміти як прояви винятків та криз у міжнародному праві та міжнародній політиці. Також ця тема була розглянута у А. Джеффри, Ф. МакКоннел, Е. Уілсон та інших зарубіжних науковців.

Об'єктом дослідження є геополітичні аномалії, як явище міжнародної арени політичного життя.

Предмет дослідження – специфіка міжнародної політики місць невизначеності в контексті геополітичних аномалій.

Мета – з'ясувати, як геополітичні аномалії впливають на подальший розвиток міжнародної політики та як вони проявляють себе в міждержавних рамках, і як саме впливають ці прояви на характер міжнародних відносин.

Завдання:

1. Розглянути основні підходи до вивчення поняття геополітичних аномалій;
2. Вивчити історичні аспекти щодо визначення місць невизначеності в контексті геополітичних аномалій;
3. Охарактеризувати маріонеткові держави як нове явище початку ХХ ст.;
4. Охарактеризувати питання національної ідентичності, які порушувалися в країнах за період становлення на міжнародній арені;
4. Розкрити політику мікродержав та прослідити їх політичний розквіт як незалежних територій.

При написанні даного дослідження автор використовує такі методи як: історичний (зіставлення етапів розвитку геополітичної аномалії як самостійної одиниці політичного процесу); психологічний (визначення впливу на соціум того чи іншого геополітичного аномального утворення); аналіз (оцінка дійсності геополітичної аномалії на фоні міжнародної політики та її подальша роль); спостереження (відстеження подій стосовно тієї чи іншої держави,

реакція влади та населення і наслідки); порівняння (зіставлення фактів досліджених аномалій для порівняння аби розглянути поведінку території та її подальші кроки для вирішення).

Новизна дослідження. У вітчизняній політичній науці тема геополітичних аномалій як місць невиразності міжнародної політики розкривається на рівні студентського дослідження вперше. При дослідженні автор розробив мережеві зв'язки, які демонструють спільні ознаки розглянутих країн та їх проблем. Вони можуть показати певні події, які незалежні одне від одного, але водночас відбувалися. Ці мережеві зв'язки показують суть роботи в стислому та візуальному вигляді для розуміння ряду питань, які виникли під час становлення цих територій як геополітичні аномалії.

Результати даного дослідження можна використовувати при викладанні таких політологічних дисциплін, як «Світовий політичний процес та геополітика», «Сучасні проблеми війни та миру», «Зовнішня політика», а також у науково-просвітницькій роботі серед населення.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, 4 розділів та 11 підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел з 85 найменувань. Загальна кількість сторінок 89, з них основного тексту 76.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АНОМАЛІЙ ЯК МІСЦЬ НЕВИРАЗНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ

Природа геополітичних аномалій та їх взаємозв'язок з концепціями і практиками суверенітету, буде розглянуто з точки зору класичного реалізму. Така точка зору підкреслює скоріше частковий, ніж реляційний характер міжнародної політики, а не основоположне значення норм і законність для фактичної суттєвості, значною мірою відсутнє з досліджень геополітичних аномалій, які існують сьогодні. Геополітичні аномалії - політичні утворення без визнаних прав та привілеїв юридичних держав, але, проте, з державними структурами та проявами.

Звичайно, подальші приклади «аномальних» територій роблять важливий і глибокий внесок у наше розуміння, ці суб'єкти та їхнє значення для науки та практики міжнародних відносин дуже важливі. Однак деякі прогалини та обмеження цього явища залишаються нерозглянутими. Вони мають тісний зв'язок, що пов'язаний з певним ігноруванням цінностей класичних реалістичних перспектив для вивчення геополітики аномалії.

1.1. Основні підходи до вивчення поняття геополітичні аномалії

Поняття «геополітичних аномалій» вперше обговорюється в статті Ф. МакКоннелл 2009 року випуску як «недержавні утворення, які різними способами вирішили кинути виклик, порушити або змінити стосунки між суверенітетом і територією» [63]. В 2010 році автор прагнула більш детально визначити геополітичні аномалії, розкриваючи їх як «політичні утворення, які, хоча і не є суверенними національними державами з обмеженими територіями, але діють державно-подібним чином і прагнуть існувати в рамках державної системи» [65].

Як такі геополітичні аномалії можна розуміти проявом самовираження політики як всередині, так і поза умовами державності. Вони визначаються як

«подібні до певного політичного стану», але безперечно все-таки не до держав. Іншими словами, в якийсь визначений момент геополітичні аномалії настільки приблизилися до терміну «державні утворення», що, частіше всього, річ йде лише про держави з географічної точки зору.

Лідери та представники деяких геополітичних аномалій самі заперечують проти існування такого терміну, як «недержавні території», оскільки вони стверджують, що вони схожі та поводять себе в політичному плані як держави, а іноді навіть суверенно визнаються деякими іншими країнами. Ступінь визнаної незалежності від юридичної державної влади геополітичних аномалій може бути дуже різноманітною, починаючи від того, хто має повне схвалення та підтримку з боку одного чи кількох формальних держав або навіть розглядаються як загроза встановленому правовому державному порядку. Один із дослідників цього явища К. Клепхем помітив, що в міжнародній політиці можна говорити про «ступені державності», і це «...замість того, щоб чітко розрізнити сутності, які є і не є державами, ми повинні враховувати різні суб'єкти, які більшою чи меншою мірою відповідають критеріям міжнародної державності»[40].

Однак це не означає, що геополітичні аномалії є просто синонімом для таких термінів, як «недержавні суб'єкти» або «недержавні утворення». Такі концепції широко обговорювалися у літературі з міжнародних відносин [43], [53], [55], але тим самим стали дещо розбавленими термінами, яким бракує уніфікованих і конкретних позначень. К. Клепхем, наприклад, визначає термін «недержавний актор», включаючи кожну юридичну особу, крім [юридичних] держав, але він сам визнає, що ця «відкрита природа терміну... породжує непорозуміння та напруження»[41]. Справді, термін «недержавний актор» означає, що існує чітко визначена ідея між міжнародними політичними акторами про те, як поводить (або ні) держава і як виглядає, тоді, як, насправді, міжнародна політична наука все ще не має фундаментальної згоди щодо того, що держава насправді є. Тому інші дослідники – Дж. Джосселін і В. Воллес в 2001 році у своїх спільних дослідженнях проблематизують

концепцію «недержавного актора», оскільки вона представляє «теоретичну чистоту... протилежних ідеальних типів», яка «заплутана складністю практики»[51]. Ця теза, відповідно, фактично значною мірою утримуватиметься від надання чітких визначень державності, окрім ідентифікації офіційної державності, визнаної в міжнародному праві. З огляду на спробу, що робиться в цьому дослідженні, визнати різновиди політичної спільноти та уникати ідеалів та абсолютних норм державності, дуже вузько визначеної оцінки практичних і політичних проявів «держави» насправді здавалося б непотрібним.

Під час дослідження виникнення поняття геополітичної аномалії, все дедалі частіше дослідники в своїх роботах почали пов'язувати цей термін з іншим відомим поняттям – суверенітет. Тепер необхідно звернути увагу на кілька початкових спостережень. Перш за все, хоча суверенітет представлений тут як поняття з, можливо, чітко розрізненим значенням, в міжнародній політичній науці та практиці цей термін залишається зовсім заплутаним. У той час як принцип суверенітету в основному приписується виключно офіційним державам, позначаючи виключно юридичну незалежність, юридичний авторитет та/або юридичну легітимність, одночасно залишається неодноразово невизначеним, чи є це поняття для позначення таких правових статусів або «фактичних» щодо використання влади. М. Вебер невпинно повторював визначення державності: «держава є формою людської спільноти, що (успішно) претендує на монополію законного фізичного насильства на певних територіях»[84]. Можна стверджувати, що в міжнародне політичне мислення має увійти звичка проводити набагато чіткіше розмежування між цими «фактичними» проявами суверенітету та юридично сконструйованого суверенітету, і більше того, що повинно бути певне розрізнення - які з них ставляться в пріоритет. Правда, де-факто суверенітет – це не єдине, що має значення в міжнародних відносинах. По-перше, те, що геополітичні аномалії обмежені їх відсутністю правом де-юре державності, а це означає, що юридичний суверенітет, безумовно, володіє деякою владою в

міжнародній політиці. Де-факто і де-юре проявами суверенітету не є взаємовиключними; у багатьох випадках насправді вони збігаються. Однак, хоча формальний стан може мати суверенітет як де-факто, так і де-юре одночасно, вони залишаються двома дуже несхожими концептуалізаціями суверенітету.

Як свідчать деякі геополітичні аномалії, іноді де-факто суверенітет не має правового статусу, і, навпаки, де-юре суверенітет не завжди має фактичну матеріальну ефективність або повноваження – ці дві ситуації можуть навіть йти рука об руку[59]. По-друге, не стверджується те, що владні відносини, крім де-факто суверенітету, є таким неважливим в міжнародній (або внутрішній) політиці, оскільки різноманітна владна динаміка між окремими особами, групами та організаціями в усьому світі безперервно породжують певні міжнародні політичні події. Різноманітність геополітичних аномалій сама по собі свідчить про це. Несуверенна влада в міжнародній політиці заслуговує увагу політичного оточення, і ця теза насправді заслуговує не виключати з розгляду геополітичних аномалій держави без де-факто суверенітету. Проте, знову ж таки, міжнародну політику можна характеризувати великою різноманітністю різних сил відносин, і не всі з них можна кваліфікувати як де-факто проявом суверенітету. Важливо, що геополітичні аномалії не лише виявляють розбіжності між міркуваннями де-факто та де-юре суверенітету, а також між різними поняттями самого поняття суверенітету. Коротко: вони допомагають нам краще зрозуміти відмінності між правовою та нормативною владою, матеріальні владні відносини та специфічні прояви де-факто суверенної влади.

Підводячи підсумок, можна сказати, що геополітичні аномалії розкривають проблеми, які лежать у самому центрі міжнародних відносин. Зосереджуючись на цій політиці і аналізуючи все вищесказане, ця теза врешті-решт має з'ясувати основні міжнародні політичні питання:

- Що таке держава?

- Що мається на увазі, коли річ йде про суверенітет? Чим вона може відрізнитися від інших проявів влади?

- Яке має значення цих понять для концептуалізацій міжнародної політики?

- Які прояви де-факто та де-юре на політику геополітичних аномалій?

Неминуча двозначність таких питань у міжнародній політичній науці допомагає дослідженню використовувати метатеоретичний підхід до вивчення геополітичних аномалій, або, як іноді називають, класичний підхід до міжнародної політичної науки.

1.2. Історичні аспекти щодо визначення місць невизначності в контексті геополітичних аномалій

Перед тим, як встановити корені зародження такого поняття, як геополітичні аномалії, слід звернути увагу на історичне значення поняття «суверенітет», яке було згадано вище.

Мабуть, найбільш основоположним мислителем класичного реалізму був Т. Гоббс, який опублікував свої теорії, найбільш відомі в «Левіафані» в 1651 р. У цьому класичному тексті Т. Гоббс представив людський (соціальний) стан до фактичного суверенного правління як хаос, анархія та насильство. За відомими словами Т. Гоббса, без абсолютної де-факто суверенної влади «життя людини» [буде] самотнім, бідним, огидним, жорстоким і коротким». Ця «аксіоматика» ненадійності людей передбачало, що в природному стані людства окремі люди будуть залучені у «війну всіх проти всіх», у якій кожна окрема людина буде змушена займатися виключно самозбереженням і виживанням. Таким чином, Т. Гоббс концептуалізував де-факто суверена як суб'єкта, що забезпечував право, який в той же час завжди мав можливість здійснювати свою владу за межами і понад законом. Де-факто суверен мав неперевершену здатність визначати та виконувати закон, але «до цих законів який сам суверен... робить його непідвладним, суверен Т. Гоббса був

«командир без команди». При такому мисленні де-факто «влада» стає найважливішою (фактично єдиною) вимогою де-факто суверенної особи або сутність. Якщо де-факто влада необмежена і вирішальна, суверена особа володіє суверенітетом.

Щоб розвинути більш точне розуміння фактичного суверенітету, слід звернутись до праць К. Шмітта, якого можна розглядати як інтелектуальну протилежність Г.Кельзену. К. Шмітт повністю відкинув ідею Г. Кельзена про нормативну основу для політичної та/або юридичної особи, натомість стверджуючи, що право і політика випливають із реальних життєвих ситуацій і «нормативної сили»[50]. М. Солтер, американський педагог, пояснює критику К. Шмітта щодо поняття «безмежного регресу норм» у правовому судженні, яке насправді неминуче вимагає «чистого акту судового рішення, квазізаконодавчого судового акту, який визначає обидва фактичні наслідки відповідних норм і нормативне значення відповідних фактів... Кожен випадок завжди демонструватиме окремий і унікальний елемент, момент незнижувальної особливості». Тому К. Шмітта охрестили «Гоббсом ХХ ст. [76], і не дарма. Як і Гоббс, К. Шмітт хотів підкреслити людський елемент у політиці і суверенітету, оскільки він стверджував, що постійна схильність до насильства в людській природі може виправити лише рішучими особистими діям [76]. Для К. Шмітта «зрештою непокірна і некерована якість людського життя» вимагали, щоб правило було для «людей, а не для закону»[74]. Таким чином, знову в гоббсівській манері, К. Шмітт виявив, що «політичне життя не можна регулювати» правовими нормами, тому що суспільства стикаються з кризами, які необхідно вирішувати за допомогою політичної влади», і що, таким чином, воля суверена стоїть вище закону країни. Як зазначав К. Шмітт, що Т. Гоббс базував всю свою політичну доктрину на випадок – страх насильницької смерті – коли закон призупиняється необмеженим сувереном, К. Шмітт добре стверджував, що «суверен - це той, хто вирішує»[75].

Інший видатний політичний діяч Дж. Локк уже в XVII ст. стверджував, що громадянин мав право висувати претензії до суверена як до частини

умовного суспільного договору. За Дж. Локком, будь-яка людина, яка заперечує свободу іншої людини, «стає підданою бути» знищеною... рештою людством, як і будь-який інший... шкідливий звір»[60]. Таким чином, суверенітет означав умовне прийняття влади. Як суверен, на думку Дж. Локка, отримав свою легітимність від делегування суверенітету підданими, він був так само зобов'язаний не заперечувати свободу підданих. Дж. Локк, таким чином, був одним з перших політичних мислителі, який фактично замінив слово «суб'єкт» поняттям «громадянина», який навіть у межах суспільного договору з сувереном зберігав невід'ємні права на «життя, свободу та майно». За Дж. Локком, авторитет монарха або будь-яка інша форма органу управління був або є узаконеним і санкціонованим населенням, тобто що суверенітет, зрештою, знаходиться в народі.

Отже, надалі буде описаний характер самих досліджень геополітичних аномалій. Невідповідність між політичним існуванням і відсутністю юридичного визнання формує основну передумову будь-якого з таких досліджень, але визнання цієї невідповідності, як правило, не сприяє, а обґрунтовує справжню (або реалістичну) критику нормативних та/або легалістичних елементів міжнародної політики. У той час як кожна робота взаємодіє з політичними суб'єктами поза міжнародно-правовими рамками (тобто геополітичних аномалій) логічно звертати увагу на обмеження міжнародно-правових та нормативних структур перед обличчям політичної влади, багато аналізів і висновків, зроблених у цій роботі, що ґрунтуються не на реалістичних, а на конструктивістських, ліберальних і соціальних припущеннях міжнародних зв'язків.

РОЗДІЛ II. «МАРІОНЕТКОВІ» ДЕРЖАВИ ЯК НОВЕ ЯВИЩЕ ПОЧАТКУ ХІХ СТ.

Маріонеткова держава — держава, яка проводить політику, що значною мірою диктується іноземною державою, але залишається номінально незалежною. Статус, ступінь самостійності та повноти суверенітету держав, до яких застосовується термін «маріонеткова держава», може бути досить різним [26].

Перше зареєстроване використання терміна «маріонетковий уряд» відноситься до 1884 р. щодо хедівату Єгипту [54]. Прикладом маріонеткового режиму є держава Маньчжоу-Го, створена Японією в 1932 р. [61]. Термін «маріонеткова держава» використовується як правило у застосуванні до держав пізнього нового часу. Також використовуються терміни «держав-клієнт», «держав-сателіт», хоча ці терміни можуть нести окремий сенс. В англomовній літературі термін «маріонеткова держава» (puppet state) входить у вжиток із середини ХІХ століття, насамперед, стосовно Батавії [81],[82]. Для попередніх історичних етапів використовується термін «васальна держава».

У другому розділі будуть представлені найвідоміші «маріонеткові утворення», проблема яких ще зародилася в ХХ ст. Питання їх політичного статусу досить складне, адже деякі країни вважають їх суверенними територіями, а інші не мають наміру наділяти їх такими привілеями.

2.1. Абхазія та Південна Осетія як російські маріонеткові держави

Кавказ завжди прославлявся славетними битвами, учасники якої були тодішня російська імперія та Османська держава. Згодом, друга сторона покинула поле битви, і деякі території Кавказу, а точніше, Абхазія та Південна Осетія потрапила під зовнішній вплив Росії на сучасному етапі.

Дану ситуацію можна віднести до концепції «зв'язку і важеля», яка була розроблена американськими політологами С. Левицьки та Л. Уєєм. За

допомогою певного переосмислення подій в Абхазії та Південній Осетії у поєднанні з новими емпіричними даними, які будуть надані далі, концепція «зв'язок і важіль» покликана покращити розуміння конфліктів у регіоні, зокрема участі Російської Федерації, і, отже, її перспективи вирішення міжнародних конфліктів. Порівняно з іншими політичними утвореннями в колишньому Радянському Союзі, Абхазія та Південна Осетія є крайнім випадком російського зв'язку та впливу. Поняттю геополітичні аномалії у цьому контексті присвячена російсько-грузинська війна 2008 р., коли Росія визнала незалежність регіонів і фактично перетворила їх на російські протекторати. Економічні, міждержавні, технократичні та соціальні зв'язки між Росією та двома регіонами надзвичайно глибокі та прямо підривають автономію регіонів. Повоєнне делегування російських кадрів, інституційна та законодавча дифузія створюють додаткові зв'язки, що підтримують російський вплив на даних територіях[43].

Абхазія — «країна-маріонетка», яка залежить від Росії. Економіка Абхазії тісно пов'язана з Росією і використовує російський рубль як валюту. Майже половину урядового бюджету Абхазії сплачує Росія. Більшість абхазців мають російські паспорти. РФ захистила 3,5 тисячі людей зі штаб-квартирою в Абхазії, колишній радянській військовій базі на узбережжі Чорного моря в Гудауті. Територія Республіки Абхазія контролюється російськими прикордонниками. Південна Осетія проголосила себе незалежною, але збереження її незалежності залежить лише від розміщення в регіоні російських військ. Оскільки Південна Осетія розташована між Росією та Грузією, вона повинна покладатися на весь імпорт та експорт. Колишній президент Південної Осетії Е. Кокойти заявив, що хоче, аби Південна Осетія приєдналася до Російської Федерації в союзі з Північною Осетією.

Росія була найбільшим прихильником Абхазії та Південної Осетії з моменту виникнення сепаратистських конфліктів у цих двох регіонах наприкінці 1980-х рр. Але мова буде йти про останню частину конфліктного циклу на Південному Кавказі [78]. Буде приділятися увага механізмам зв'язку,

важелів та контролю, які були розширені та створені після п'ятиденної війни між Росією та Грузією у серпні 2008 р. та після визнання російською владою незалежності Абхазії та Південної Осетії. Після війни та проголошення незалежності Абхазією та Південною Осетією РФ ще більше активізувала свою участь у цих двох регіонах. Країна побудувала низку військових баз у двох регіонах, охороняє їхні кордони, сприяє їх міжнародному визнанню як незалежних держав, відновлює пошкоджену і будує нову інфраструктуру, покриває практично весь державний бюджет Південної Осетії, більшу частину державного бюджету Абхазії та здійснює частину державного управління у цих двох регіонах. Абхазія та Південна Осетія були фактично перетворені на залежні території від Росії [58].

С. Левицьки та Л. Уей розрізняють п'ять різних типів зв'язків:

1. Економічний зв'язок (РФ підтримує економіку Абхазії та Південної Осетії, виступаючи як їхній основний торговий партнер. РФ, безумовно, є найбільшим торговим партнером Абхазії та практично єдиним партнером Південної Осетії. Згідно з одним джерелом, 80% того, що споживається в Абхазії, імпортується з Росії [23]. Згідно з іншим джерелом, 64% абхазького імпорту (в основному паливо та продукти харчування) у 2011 р. припадало на Росію [10]. Російська економічна діяльність в Абхазії виходить за межі торгівлі та інвестицій. В останні роки основні економічні та інфраструктурні активи були передані у власність або під контроль Росії, та в різних аспектах абхазька економіка поступово інтегрується з російською економікою. Економічна інтеграція росії з Абхазією та Південною Осетією також досягається за рахунок низки економічних домовленостей. Економічні угоди, підписані у 2009 та 2010 рр., свідчать про те, що росія та Абхазія, а також Росія та Південна Осетія зробили кроки для зняття торгових бар'єрів та співпраці у митних справах [13].
2. Міжурядовий зв'язок (Росія вже була головним міжнародним партнером Абхазії та Південної Осетії до того, як у 2008 р. односторонньо визнала

незалежність цих регіонів. Видачі паспортів жителям двох самопроголошених регіонів відіграла важливу роль в організації самітів чотирьох невизнаних держав пострадянського простору – Абхазії, Нагірного Карабаху, Південної Осетії та Придністров'я[29]. Проте безпосередньо після збройного конфлікту між Грузією та Південною Осетією та між Грузією та РФ, участь останньої у цих двох регіонах вийшла на якісно новий рівень. Через кілька тижнів після визнання незалежності, 17 вересня, Росія підписала «Договір про дружбу, співпрацю та взаємну підтримку» як з Абхазією, так і з Південною Осетією. У цих угодах обидві сторони зобов'язуються захищати суверенітет один одного, надавати одне одному право будувати та використовувати військові бази на своїх відповідних територіях та заявляти про намір працювати над досягненням високого рівня економічної інтеграції [14]. Крім того, Росія надає пряму фінансову допомогу регіонам. Таким чином, Абхазія та Південна Осетія є одними з небагатьох місць у світі, яким РФ надає пряму допомогу з метою розвитку [7].

3. Соціальні зв'язки, інформаційні зв'язки та зв'язки з громадянським суспільством (основна форма соціального зв'язку Абхазії з Росією пов'язана з великою кількістю російських туристів, що відвідують регіон[20]. Російські туристи виграють від безвізового режиму поїздок з Абхазією, яка зберегла свою привабливість як місце відпочинку ще за радянських часів. Основною формою соціального зв'язку Південної Осетії з Росією є численна діаспора осетин (приблизно 460 000 етнічних осетин). Соціальні та інформаційні зв'язки між Росією та двома регіонами підкріплюються тим фактом, що абхазьке та південно-осетинське населення майже повсюдно розмовляє російською мовою. Одна з причин - активна пропаганда російської мови, яку організують ряд російських державних органів та державних неурядових організацій (насамперед Федеральне агентство у справах Співдружності

Незалежних Держав, співвітчизників, міжнародне гуманітарне співробітництво «Россотрудничество» та фонд «Русский Мир»).

4. Технократичний зв'язок (враховуючи, що в Радянському Союзі була єдина система освіти, люди часто переїжджали в інші союзні республіки для здобуття університетської освіти. Прийнято вважати, що найпрестижніші виші країни перебувають у Москві. Що стосується політичної еліти Абхазії та Південної Осетії, то, однак, важко знайти приклади університетської освіти в західній країні, тоді як значна частина представників еліти навчалася у Росії. Багато абхазьких та південно-осетинських чиновників роками навчалися у російських вузах. Ряд високопосадовців у двох регіонах, принаймні останніми роками, були фактично вихідцями з Росії і раніше не мали зв'язку з регіонами.
5. Поширення інститутів (російський вплив в Абхазії та Осетії також помітний в області, яка не охоплена концептуалізацією зв'язку С. Левицького та Л. Уея: проектування інститутів на основі російських прикладів. Коли інститути у різних країнах схожі, це ще означає, що стався процес дифузії. Однак у випадку Абхазії та Південної Осетії інститути не тільки схожі, а й законодавство, що їх встановлює, часто ідентичне початковому російському законодавству. Вважається, що авторитарні держави, такі як Росія, виграють від присутності подібних авторитарних держав поруч із ними [3].

Таким чином, враховуючи домінуюче становище Росії у регіоні та рівень залежності Абхазії та Південної Осетії, важелі впливу Росії мають бути значними. Відносини Росії з правлячими елітами Абхазії та Південної Осетії не позбавлені тертя. Визнання РФ формальної самостійності регіонів та величезного впливу, який вона надає на їхній внутрішній розвиток, створило серйозний потенціал для розбіжностей. Зв'язки Росії з Абхазією та Південною Осетією тісніші, ніж зв'язки між Заходом та недемократичними чи конкуруючими авторитарними державами. Економічні та міждержавні зв'язки

між Росією та двома регіонами не лише надзвичайно глибокі, а й прямо підривають автономію регіонів, тим самим називаючи їх як геополітичні аномалії Кавказу. Не дивно, чому можна назвати ці території саме так. Вплив Росії якраз і допомагає здобути статус аномалії з погляду геополітики. Нестійкість у всіх сенсах цих територій призведе до повного контролю цих територій російською державою.

2.2. Придністров'я – місце невиразності на молдавсько-українському кордоні

Інше аномальне явище, яке стосується статусу «маріонеткової країни» - Придністров'я, що також потрапило під патронаж росії. Придністров'я – це територія, що відокремилася від Молдови через побоювання можливого об'єднання останньої з Румунією. Це спровокувало Придністровську війну 1992 року, під час якої території вдалося залишитися відокремленою від Молдови. Незважаючи на це, на сьогоднішній день Придністров'я юридично та на міжнародному рівні вважається частиною Молдови [68].

Російська Федерація, надаючи різнобічну (мінливу в часі) підтримку Придністров'ю, посилює свій проросійський характер, тим самим перетворюючи її на ефективний інструмент впливу на безпеку Молдови. У підтверджені теорії того, що Придністров'ю характерний статус «геополітичної аномалії», будуть використовуватися методи, характерні для якісного дослідження, такі як аналіз та інтерпретація документів Республіки Молдова та заяв провідних молдавських та придністровських політиків. Цим самим можна сказати те, що Російська Федерація підтримує Придністров'я військовими та невоєнними засобами з метою тиску на Молдову.

Розташована вздовж східного кордону Молдови з Україною невизнана держава Придністров'я, названа на честь свого розташування на березі Дністра, має відбиток радянського минулого, давно забутого рештою Європи. Портрети Путіна та Леніна можна купити та продати на міських вулицях

Тирасполя, де-факто столиці Придністров'я; вітрини магазинів та вуличні вивіски майже виключно написані кирилицею, як російською, так і румунською мовою; навіть на прапорі зображено комуністичний серп і молот. Через майже три десятиліття після розпаду Радянського Союзу можна побачити, що цей регіон є справжньою радянською республікою. Щоправда, виявляється, набагато складніше. Лише через кілька місяців після того, як у серпні 1991 року Молдова проголосила незалежність від Радянського Союзу, делегація в Тирасполі проголосила незалежність Придністров'я від Молдови, що започаткувало заморожений конфлікт, який триває й досі [79].

За останні 20 років були зроблені різні дипломатичні спроби вирішити питання статусу Придністров'я, жодна з яких не увінчалася успіхом. Зовсім недавно переговори організовані Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) відрізнялися підходом «малих кроків», коли учасники досягають низки відносно невеликих угод, сподіваючись дійти остаточного рішення. Переговори ОБСЄ відбуваються у форматі «5+2», що складається з п'яти «посередників» – Молдови, Придністров'я, Росії, України та ОБСЄ – та двох «спостерігачів» – Європейського Союзу та США. Переговори у цих рамках ведуться з 2016 року, коли ОБСЄ ініціювала свої зусилля у Придністров'ї. Втручання кремлівської влади в інтересах російськомовного населення за кордоном часто спричиняло велику напруженість, особливо в Криму, де експансіоністські стратегічні міркування та патріотичний запал прискорили насильницьке захоплення Росією української території. Тим не менше, Росія не виявляла подібних амбіцій у Придністров'ї. Натомість вона постійно виступала за розширення автономії регіону, але не закликала до незалежності або анексії Придністров'я [83]. У цьому сенсі придністровська автономія може стати одним із елементів ширшої політики, а не самоціллю: переговори в рамках ОБСЄ пропонують Росії альтернативний шлях для досягнення її довгострокової мети — впливу на решту Молдови. Якщо коротко, то РФ керує певними політичними та економічними важелями для наближення до Молдови та згодом отримати її землі. Якраз Придністров'я

можна вважати тією геополітичною аномалією, яка створилася в «зручний час» для Москви.

Деякі аналітики вважають, що Росія не намагатиметься анексувати Придністров'я. Російська влада офіційно домагається надання цій аномальній зоні особливого статусу у складі Молдови, можливо, для впливу на всю країну. Анексія Придністров'я Росією була б контрпродуктивною для досягнення цієї мети, особливо з огляду на те, що вона може прискорити небажане об'єднання Молдови та Румунії. Крім того, це державоутворення знаходиться далеко від Росії і не має виходу до моря, і створення націоналістичного дискурсу в російському суспільстві для досягнення анексії території, як це було раніше з Кримом, може бути значно складнішим.

Таким чином, частково визнана територія потрапила під вплив однієї з економічно розвиненої країни, цим самим знищивши свою незалежність як в політичному, так і в національному плані. Придністров'я і надалі залишиться тією геополітичною аномалією на політичній карті світу та і надалі невизнаною суверенною державою більшістю країнами.

2.3. Японський вплив на Маньчжоу-Го

Маньчжоу-Го - маріонеткова держава, створена в 1932 р. Японією з трьох історичних провінцій Маньчжурії (північно-східний Китай). Після російсько-японської війни (1904–1905 рр.) Японія отримала контроль над побудованою Росією Південно-Маньчжурською залізницею, а її військові установили присутність у регіоні; розширення там вважалося необхідним для статусу Японії як нової світової держави[42].

Становлення в XIX ст. міжетнічного суспільства і проникнення іноземного капіталу в Маньчжурію, або «Три східні провінції», як називали цю територію китайці, зробили її об'єктом політичних відносин між іноземними державами. Російський уряд, який у 1896 р. уклав угоду про військовий союз з Китаєм і

підписав договір про будівництво Китайсько-Східної залізниці (КВЖД) через Північну Маньчжурію, закріпив за собою частину території Маньчжурії Порт-Артур і Дайрен та після придушення повстання Іхетуань у Пекіні в 1900 р., мала можливість створити Північний Китай як сферу впливу. Сімоносекський мирний договір 1895 р., який поклав край невдалій війні Японії з Китаєм і ознаменував вступ Японії до міжнародного співтовариства як рівноправного члена, проклав шлях для японського політичного та економічного впливу в країні. Зіткнення російсько-японських інтересів у регіоні призвело до російсько-японської війни (1904–1905 рр.), у результаті якої Південна Маньчжурія залишила всі «права» та «інтереси» росії, тобто орендувала Гуандун, її південну частину у сході Китаю[16]. Залізниця з Дайрена в Чанчунь і підприємства російського виробництва перейшли до японців. У червні 1905 р. було створено напівдержавну компанію «Південно-Маньчжурська залізниця» (Мантецу), до складу якої увійшли порт Дайрен, ряд копалень, промислових підприємств, земельні та лісові масиви. Завдяки його діяльності японський капітал зайняв панівне становище в Південній Маньчжурії, головним зовнішньоторговельним партнером якої стала Японія.

Щоб відволікти потенційну міжнародну аудиторію, приховати агресію та зберегти контроль над північно-східним Китаєм, Японія вирішила створити проксі-державу Маньчжоу-Го через чотири дні після японської окупації Маньчжурії. Того дня «інцидент» викликав неабияку радість у всій країні. До середини 1932 р. вся країна була під контролем японської Квантунської армії. За словами історика Шелдона Харріса, уряд Маньчжурії мало зробив для того, щоб протистояти чи зупинити зростання. Між 1932 і 1934 рр. Японія намагалася створити видимість незалежної держави, щоб зміцнити свою легітимність. Після японського вторгнення та анексії Маньчжурії в 1931 р. японські та радянські війська вперше зустрілися на кордоні, що простягнувся на тисячі кілометрів. Радянська реакція на інцидент у Мукдені була мінімальною, але радянський диктатор Сталін 4 березня цього ж року на чолі радянського уряду направив підкріплення для охорони східного кордону. З

часом оперативні плани Японії змінилися від невеликих операцій до багатосторонньої атаки, спрямованої спочатку на Владивосток, а потім на радянський Далекий Схід до озера Байкал[19].

Щоб повністю зрозуміти ситуацію Маньчжоу-Го, слід розглянути статус Маньчжоу-Го як держави-проксі Японії. Зрештою, визначення Маньчжоу-Го сурогатною державою створило шокуючі недоліки. Такі дослідження, як відсутність маньчжурського навчання в Маньчжоу-Го. Крім того, щоб пролити світло на всю складність ситуації в Маньчжоу-Го, необхідно розглянути політичну ситуацію в Маньчжоу-Го. Як зазначають Лі Нарангоа та Роберт Крібб, термін «стан-замінник», здається, існує[64].

Спочатку введено англійською мовою як опис Маньчжоу-Го. Однак це явище набагато старше та більш поширене, ніж припускає його етимологія. Термін проксі-держава часто використовується для опису номінально незалежних держав, створених під Японською та Німецькою імперіями під час Другої світової війни[56].

Російська імперія, а пізніше Радянський Союз створили багато подібних держав, таких як Танну-Тува та короткочасну Далекосхідну Республіку, але їх зазвичай називали сателітами, а не маріонетками. З іншого боку, держави, асоційовані зі Сполученими Штатами таким же чином, зазвичай називають неоколоніями або державами-клієнтами. Зовні Маньчжоу-Го було, звичайно, суверенною державою. Йому належала законодавча і виконавча влада державних судових систем за допомогою японських радників[56]. Він мав офіційні символи незалежної держави - Декларація незалежності, глава держави, прапор і національний гімн, а також столиця.

Маньчжоу-го, описане Сук Юн Ханом, справді було маріонеткою[70]. У стандартному визначенні проксі-держава - це держава, в якій найважливіші політичні рішення ухвалюються іноземним або гегемоністським урядом. За соціалістичним визначенням, проксі-держава - це держава, яка дозволяє розміщення іноземних військ або має військові зв'язки з великими державами для її захисту - термін, який використовується особливо Північною Кореєю

для опису Південної Кореї. Сильна японська присутність у Маньчжоу-Го та незаперечний вплив Квантунської армії на формування місцевої політики викликали какофонію реакції інших країн. Через незнання реальної ситуації в Маньчжоу-Го справа привернула багато уваги, де одну із ключових ролей відіграла «рейкова війна»[70].

У 1906 році, після перемоги в російсько-японській війні (1904-1905), японський імперський уряд заснував компанію Південно-Маньчжурської залізниці (УМЖК) для просування та управління інтересами Японії на азіатському континенті. Вона була зареєстрована під юридичною назвою «спеціальна компанія» і зосереджена на японських правах на Південно-Маньчжурську гілку Китайської Далекосхідної залізниці, яку японський уряд нещодавно придбав у Росії разом із орендованою Квантунською територією на Ляодунському півострові у Китаї. Після цієї події японський вплив у Північно-Східному Китаї продовжував зростати в 1910-х і 1920-х рр., але УМЖК зіткнувся з конкуренцією з боку Китайсько-Східної залізниці, що керувала Росією, і ряду ліній, що належали Китаю, контрольованих місцевими воєначальниками в Маньчжурії[17]. Увечері 18 вересня 1931 р. солдати японської Квантунської армії підірвали вибухівку на залізниці, що належала УМЖК поблизу міста Мукден (нині Шеньян). Армійські офіцери звинуватили у вибуху місцевих китайських військ, створивши привід для японців захопити місто та незабаром почати повномасштабне вторгнення в Маньчжурію. Цей «Мукденський інцидент» (широко відомий як «Маньчжурський інцидент» в Японії або «Інцидент 18 вересня» в Китаї) призвів до створення маріонеткової держави Маньчжоу-Го в 1932 р., після чого УМЖК перебрав контроль. Об'єднана з національною залізницею Маньчжоу-Го в 1933 р. Решта світу ніколи не визнавала Маньчжоу-Го законною державою, натомість розглядаючи її як окуповану територію Китаю. Відмова Ліги Націй визнати Маньчжоу-Го прискорила вихід Японії з організації в 1933 р.[64].

Протягом наступного десятиліття японське населення Маньчжоу-Го зросло до понад мільйона, оскільки сотні тисяч емігрантів шукали щастя за

межами батьківщини Японії. Японська пропаганда розглядала країну як частину «нового порядку» в Азії, сучасної епохи, вільної від панування Заходу. У цьому сенсі Маньчжоу-Го було багатоетнічною державою, що складалася з п'яти мирних етнічних груп: японців, китайців, корейців, маньчжурів і монголів. Насправді японські поселенці використовували дискримінаційну та експлуатаційну практику, яка призвела до витіснення існуючих жителів Китаю та експропріації їхніх земель. УМЖК також отримав величезні прибутки, значною мірою завдяки своєму майже монопольному статусу та здатності визначати пріоритети та захищати економічні інтереси[64]. До кінця Другої світової війни у серпні 1945 р. УМЖК розрісся до величезних розмірів. Незадовго до свого розпаду наприкінці війни УМЖК управляла більш ніж 70 компаніями та налічувала близько 340 000 осіб у Маньчжоу-Го, материковій частині Японії та окупованому Китаї. Радянська Армія, що вторглася, швидко реквізувала об'єкти та активи УМЖК для власного використання, включаючи залізниці. Залізничні лінії повернули під контроль Китаю 1955 року[70].

Під час окупації Японії союзниками під керівництвом США, яка розпочалася у вересні 1945 року, офіс Верховного головнокомандувача союзних держав (SCAP) координував конфіскацію сотень тисяч друкованих матеріалів та урядових документів з військових об'єктів, урядових установ та інших установ по всій Японії. Потім ці предмети були відправлені до Вашингтонського центру документації (WDC) у Вашингтоні, округ Колумбія, який служив інформаційним центром для матеріалів, зібраних на Азіатсько-Тихоокеанському театрі воєнних дій Другої світової війни. Мета цих великих зборів матеріалів була потрійною: надати окупаційній владі економічні та інші соціально-наукові дані, які допоможуть в управлінні та розробці політики в Японії; використовувати їх для аналізу розвідданих у швидко мінливій геополітичній обстановці в Східній Азії на зорі холодної війни[19].

Після довготривалої боротьби за самостійне існування, 1946 році Маньчжурія вивела зі своєї території радянські війська і була передана під

контроль прорадянської Комуністичної партії Китаю. У ході громадянської війни в Китаї китайські націоналісти намагалися повернути контроль над Маньчжурією, але були розгромлені китайськими комуністами у Ляошенській битві 1948 року. Після закінчення громадянської війни Маньчжурія увійшла до складу Китайської Народної Республіки[42].

Таким чином, хоча «маріонеткова держава» Маньчжоу-Го часто розглядалася як просто сходинка у поступовому військовому та економічному вторгненні Японії до Китаю на початку ХХ ст., вона також парадоксальним чином характеризувалася високим ступенем легітимізації юридичної риторики. Хоча його політичні реалії, як правило, не відображали ці ідеалізовані засади, останні справді надавали значний простір для правового та інших форм опору громадянського суспільства, зокрема з боку китайських юристів. Зародковий рух опору цих акторів демонструє складний взаємозв'язок між концепціями суверенітету, права та національної належності як у контексті державних репресій, так і в умовах накладання вимог конкуруючих ідентичностей. Ця геополітична аномалія піддалася впливу ще з самого початку свого заснування тріаді «Японія-КНР-СРСР», які були сильнішими за цю територію в політичному плані.

Підсумовуючи вищесказане, можна сказати, що політика маріонеткових держав досить мінлива через втручання країни, яка згодом контролює політику цієї країни. Цей контроль призводить до політичних проблем як в середині цієї держави, так і ззовні з іншими країнами. Не дарма в маріонеткових державах переважає військова диктатура, оскільки вона є «вдалою» як для Росії та Японії в дослідженні, так і для Південної Осетії, Абхазії, Придністров'я та Маньчжурії. Незаконне від'єднання цих територій у свій час призводить різноманітні проблеми у всіх сферах таких країн, як Грузія, Молдова та Китай. Ці «незалежні залежні території» мають право називатися геополітичними аномаліями, оскільки через їх мінливу політику незрозумілий їх державний статус на міжнародній арені. Навіть до сих пір невизнаність цих територій призводить загрозу не тільки собі, але і іншим

країнам. Схожу ситуацію можна спостерігати в Україні. Сусідня країна – Російська Федерація – вже багато століть намагається не тільки нав'язати свою власну політичну ідеологією, але і анексувати території. Якщо брати до уваги сучасні події, то 2014 р. був перший етап відбирання незаконно українських територій та присвоєння їм статусу «невизнаних республік», які ніхто в світі не визнає їх незалежність (окрім деяких країн, які мають тісні політичні зв'язки з РФ). Зараз настав другий етап – заява про повну окупацію української території, здійснюючі масовані ракетні атаки на міста та села України. Цим самим Росія проводить «миротворчу» акцію щодо українців та незаконне привласнення українських територій. Як показала практика вище досліджених територій, незалежність, у даному випадку, відсутня. Замість неї тотальний контроль та встановлення своїх власних правил.

У ході дослідження автор розробив мережевий зв'язок (додаток А), який демонструє схожість певних змінних, які були представлені під час дослідження і які є спільними для цих територій, що є незалежними одне від одного, але водночас показують свою схожість. Також він демонструє проблеми невизнаних територій, які були окуповані та згодом анексовані країною-агресором. Надалі буде представлено 5 змінних, які будуть надані візуально у вигляді зв'язків щодо певних проблем/загроз для "лялькової" держави та вплив третьої сторони:

- *Політика країни-агресора* (Для незаконно анексованих грузинських територій *Абхазії та Південної Осетії* головним агресором стала Російська Федерація зі своїми "благими намірами" допомогти етнічному населенню в невідомо чому. Для закріплення свого статусу на цих територіях РФ, в першу чергу, ввела російський паспорт для абхазців та осетинців для того, щоб в подальшому було простіше вести свою політику "звільнення". Для Росії це стало надання фактичної незалежності для цих територій, але під своїм патронатом. Для Південної Осетії було знято торгові бар'єри з країною-окупантом та спрощення імпорту та експорту і таки чином ця територія піднялася в

фінансовому положенні у вигляді незаконних рублів. Після цього була створена штучна окрема осетинська діаспора, що надавала певні товари та послуги для російських громадян. З Абхазією було трішки складніше, і російська влада підписала Договір про дружбу, що надавала всі "привілеї", які були в осетинців.

Придністров'я. Тут також "навела порядки" Росія, анексувавши частину молдавської території, взяти її під свій контроль і надати їй статусу "незалежності". В основному весь цей час при "владі" були озброєні люди, тобто була військова диктатура з боку російських чинів.

Маньчжоу-Го. В XIX ст. ця маленька територія була поділена одразу трьома великими державами, які конкурували між собою в усіх сферах життя і маніпулювали етносом, який проживав в Маньчжурії - Японія, Китай та Російська Імперія. Протягом багатьох років було підписано безліч договорів та угод між цією тріадою для закріплення свого статусу. Один із таких договорів став Сімоносекський мирний договір 1895 р., який був укладений між Китаєм та країною-переможницею Японією, яка після цього отримала привілеї у вигляді вступу міжнародного співтовариства як рівноправного члена, проклавши шлях для японського політичного та економічного впливу в країні, який тримається і зараз. Інший договір - Договір про будівництво Китайсько-Східної залізниці, який був підписаний Японією та Росією у 1896. Він представляв собою військовий союз та надавав контроль певних територій для цих сторін);

- *Реакція влади-маріонетки* (Задля збереження своїх людей, які проживають на цих анексованих територіях, "лялькова влада" ввела військовий стан, за яким по всіма правилами було його дотримано);
- *Фінансовий потенціал* (Грузинські анексовані території з 2008 р. і по сьогоднішній день фінансується російською стороною, бо по їхнім словам "обов'язок не кидати братський народ в тяжку хвилину").

Придністров'я. В цьому випадку встановлений митний союз з Молдовою на законодавчому рівні. У контексті зовнішньоекономічних

відносин Молдова розглядає територію Придністров'я виключно як внутрішню митну територію, тим самим не встановлюючи будь-яких обмежень для перетину адміністративної лінії розмежування товарами і послугами, а також зберігаючи ПДВ на молдовські товари, які слідують до/з Придністров'я, у залежності від постійної чи тимчасової реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності (постанова Уряду РМ №792 від 08.07.2004 р. про затвердження Положення про переміщення товарів через внутрішні контрольні митні пости). Хоча ця територія незаконно від'єднана від Республіки Молдови, мито не заборонено. А от щодо збройного фінансування Придністров'я, то тут уже контролюється Росією);

Маньчжоу-Го. До того, як ця територія стала китайським регіоном, маньчжурійський уряд фінансувався в основному Японією та Китаєм, влаштувавши політичні "перегони". І знову ж таки, основні фінанси вкладалися на зброю)

- *Анексія* (За своїм статусом "невизнані території" не важко здогадатися, що вони підвладні не своїм "рідним" природнім кордонам.

Абхазія та Південна Осетія. До 2008 р. ці регіони належали Грузії та підчинялися її столиці - Тбілісі. Але в 2008 р. Російська Федерація провела так звану "миротворчу операцію", окупувавши ці території, а згодом анексували їх. Дотепер вони залишилися незаконно у складі РФ, де встановлено військова влада.

Придністров'я. Схожа ситуація трапилася і цією територією, тільки в Європі у 1992 р. Ця територія була також окупована Кремлем, яка анексувала її зі складу Республіки Молдови. Це стало проблематичним у політиці Молдови, що згодом вплинула на ряд інших європейських країн. Після тієї так званої "миротворчої операції" з боку РФ, може загостритися нинішня російсько-українська війна. Тобто можна сказати, що ця територія і є "самопроголошеною", але всі розуміють, хто за цим стоїть.

Маньчжоу-Го. Цей регіон, який знаходиться між РФ та Китайською Народною Республікою. Третя сторона - Японія - тримала Маньчжурію в своїх політичних рукавицях з самого початку і аж до серпня 1945 р. (радянсько-японська війна), коли японська влада програла комуністам і через це Маньчжоу-Го перестала існувати і перетворилася на китайський регіон по сьогоднішній день);

- *Збройний конфлікт* (Велику роль відіграли війни, після яких змінювався статус того чи іншого регіону.

Маньчжоу-Го. Після ослаблення китайської династії Цін в XIX ст. втрапився контроль над цим регіоном, що призвів до російського контролю, а згодом після японсько-російської війни 1904-1905 р. цей регіон перейшов під вплив Японії. А після Другої світової війни (а точніше після радянсько-японської війни) Маньчжурія побувши рік в окупації радянського союзу| остаточно приєдналася до КНР. Тобто можна сказати, що в цьому випадку без кровопролиття не обійшлася подальша доля Маньчжоу-Го, оскільки вона була маріонеткою трьох держав, які кидали її, як футбольний м'яч.

Абхазія та Південна Осетія. Війна 2008 р. став переломним моментом для грузинського народу, яка втратила свої законні території, потрапивши під вплив свого "гуманного" сусіда - Росію. Ці території і надалі залишаються під путінським режимом, оскільки завдяки ним маніпулюють весь кавказький регіон, представивши ці два регіони як буферну зону між росією та Кавказом. Спроби воз'єднатися знову з Грузією не такі вдалі, оскільки російський вплив міцно закорінився в осетинців та абхазців.

Придністров'я. Війна 1992 р. також від'єднала цей регіон за складу Молдови, який тепер також під впливом Путіна. Постійні заколоти проти маріонеткової влади час від часу закінчувалися невдачею, згубно впливаючи на молдавську політику).

Таким чином, завдяки аналізу цих мережевих зв'язків аномальних територій на політичній карті світу можна дійти до висновку, що вони побудовані, в основному, на збройному аспекті, так як окупація/анексія асоціюється зі зброєю. Окремо можна відмітити, що керуванні цими територіями присутня російська влада в будь-якому своєму проявленні, незалежно від періоду історії. Ці території можна назвати «незалежні залежні держави», оскільки їх суверенітет визнають лише небагато країн у світі. В цьому і полягає аномальність цих територій – у невизначеному статусі та характерна маріонеткова влада.

РОЗДІЛ III. ПОРУШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Довгий час політична філософія визнавала національну ідентичність необхідною умовою демократичної держави. Загальна національна ідентичність допомагає згуртувати людей, незважаючи на їх суперечливі переконання та інтереси [36], [73], [74]. Хоча в багатьох дослідженнях науковці намагалися пояснити виникнення демократії, взаємозв'язок між національною ідентичністю і демократією. Оскільки різні форми національної ідентичності породжують різні політичні результати [34], цілком можливо, що деякі ідентичності в силу свого змісту будуть більш вигідні для демократії, ніж інші. Спосіб мислення нації відрізняється всередині країн, а національна ідентичність не є групою людей.

Щодо питання національної ідентичності в подальшому дослідженні було взято дві геополітичні аномалії – Корея та Курдистан, для яких будуть представлені вагомі докази того, чому вони є аномальними зонами на міжнародній арені.

3.1. Етнічна ідентичність корейської спільноти

Вічна дилема безпеки Кореї вписала певні елементи у її національну ДНК. Результатом є політична система, в якій політики прагнуть легітимності режиму та громадського порядку за будь-яку ціну, у тому числі за рахунок прав людини. Одним із найвідоміших прихильників цієї стратегії був Пак Чон Хі, який захопив владу у 1961 р. внаслідок військового перевороту. Пак був центральним архітектором «Диво на Хань», в якому Південна Корея досягла того ж рівня індустріалізації за 25 років, що і Японія за 90.

Але це призвело до величезних соціальних витрат. Корейський експерт Синсук Мун назвав цей період стиснутої індустріалізації часом «мілітаризованої сучасності». На той час права людини практично не визнавали. Робітники змушені були миритися з жахливими умовами праці, які

цінувалися лише як дешева робоча сила. Вони були створені для підживлення орієнтованої експорту економіки, яка планувалася з військовою точністю. Суворі правила часто жорстоко виконувались у такій військовій манері. Це було місце, де незгодних просто змушували зникати[77].

Корейський півострів історично боровся із загрозою вторгнення. Можливо, не дивно, що вона стала покладатися на ідею «єдності» свого народу для організації націоналістичних нападок на зовнішні загрози своєму суверенітету. Це створило істотну потребу у тому, щоб соціальні інститути, такі як конфуціанська сімейна структура, яка пов'язана з певними обов'язками, патріархальною ієрархією, а також міцно укорінилася у державному апараті. Проте використання терміна «єдність» — це погано завуальована спроба заручитися політичною підтримкою її стратегії національної безпеки, а саме ініціативи «trustpolitik» у відносинах між двома частинами Корейського півострову. Режим Пака швидко просував недавні успіхи в об'єднанні сімей; однак відсутність реального прогресу у справі денуклеаризації Північної Кореї є передбачуваною слабкістю, яку її адміністрація намагається виправити.

Питання щодо національної ідентичності цієї геополітичної аномалії сприяє поширенню загальності у вивченні основи конфлікту, але також пропонують теоретичні підстави для переосмислення внутрішніх конфліктів на Півдні Кореї, що призведе до трансформації конфлікту та остаточного мирного врегулювання на Корейському півострові[52]. Подібне проходило в постконфліктних суспільствах, таких як Німеччина чи Північна Ірландія, і саме вони були прикладом того, що політична декларація або мирна угода не обов'язково призведе до справжніх мирних відносин і примирення між колишніми противниками. Це виправдовує аргумент, що наратив «правих» на Півдні Кореї, який створює сильну національну ідентичність, все ще розглядає Північ як запеклого ворога і було враховано при розвитку мирних відносин з Північчю. Це складне завдання трансформувати наративну ідентичність з твердою впевненістю, заснованою на дихотомії доброго і злого «Я» та

створені в контексті нерозв'язних конфліктів [35]. У процесі політики залучення до Півночі і мирні ініціативи на півострові, в певному ступені створюють консенсус і співпрацю між конфліктуєчими групами в Південній Кореї, які мають радикально різні концепції національної ідентичності, що є передумовою остаточного мирного врегулювання між Північчю і Півднем.

По-перше, соціальна і політична поляризація всередині Південної Кореї впливає з принципових розбіжностей щодо двох важливих концепцій у формуванні національної ідентичності: визначення питання про те, як ідентифікувати Північну Корею. Питання, що розглядаються, підкреслює той факт, що національна ідентичність Південної Кореї була спочатку побудована в контексті нерозв'язних конфліктів з Північчю. Створені ознаки ідентичності під час або після війни були сформовані з сильною впевненістю, і таким чином були стійкими до змін. Зокрема, з часом сформувалася впевненість у консерваторів Півночі щодо Півдня, як про злого ворога [39].

Таким чином, ті, хто бачать реальність цієї нації наскрізь для об'єктивності цієї теорії, надзвичайно важко пристосуватися до альтернативи, яка визначає Північ як нормальна сусідня держава, з якою можна співіснувати.

По-друге, це дослідження стверджує, що політика ідентичності значно вплинула на посилення соціальної і політичної поляризації в Південній Кореї через створення дихотомії «хороших себе та злих інших». Ця думка побудована на основі антагонізму щодо власних ворожих «інших»: північнокорейські симпатіки, незалежно від того, що вони називаються пропівнічними, червоними або антипівденними силами, у «державно-централізованому націоналізмі» консерваторів, які визначають Північ як запеклого ворога; і антинаціоналісти, включаючи прояпонських і проамериканських колаборантів, а також правлячі еліти, в «питання етнічного націоналізму», які розглядають Північ як частину свого «я», заснованого на етнічному уявленні про корейську націю, а отже, як партнера для співіснування і, зрештою, для об'єднання. Що ще важливіше, обидва ці

суперечливі думки були політизовані делегітимізацією політичних опонентів, що, посилює суспільні та політичні конфлікти всередині Південної Кореї.

Підводячи підсумок щодо вищесказаного, можна додати, що у міру того, як режим робить ще один крок до стратегічного «об'єднання», народ Північної Кореї втрачає найважливіший елемент своєї національної ідентичності, а держава буквально переписує свою брудну історію порушень прав людини. Свобода слова та дотримання норм прав людини в Південній Кореї залежать від зміни парадигми у сприйнятті національної безпеки. Допомога Південній Кореї у подоланні її дилеми безпеки має стратегічні наслідки, що виходять за межі Східної Азії. Це визначальний чинник якості громадянства та рівня демократизації, до яких південнокорейці матимуть доступ у майбутньому.

3.2. Курдистан як «країна без громадянства»

Курдська цивілізація сягає сьомого тисячоліття, але деякі вчені та історики датують їх походження Медіанської імперії в VI ст. до н. е. [4]. Курди - це група люди, які проживають на сусідніх і дещо суміжних територіях в Ірані, Туреччині, Іраку та Сирії, в області, відома як Курдистан, що означає «батьківщина курдів». Курдське населення нараховувало приблизно 30 мільйонів.

Вирішальну роль у формуванні та відтворенні національної ідентичності відіграють газети, радіо або телевізійні телеканали. Можна констатувати, що після 1991 р. трансдержавна курдська ідентичність почала зміцнюватися через політичні події, розширення курдської діаспори та використання супутникового телебачення та Інтернет. Курдська національна ідентичність проливається через призму етнонаціоналізму, та як курди розуміють і бачать національну ідентичність Курдистану в Іраку. Існує модель національної ідентичності Сміта: щоб отримати дані, він поширив серед них анкету з 49 пунктів студенти університету (близько 450 респондентів) університету Салахаддіна – Ербіль та проаналізували дані кількісно. Його найбільш

вражаючий висновок: «сучасний націоналізм для курдів з 1990-х рр. можна розглядати як державотворчий і націотворчий рух» [12]. Його дослідження є теоретичним у тому сенсі, що опитування було поширено серед студентів коледжу, і це є перспективою студентів як невід'ємної частини дискурсу освіти, або вищої освіти зокрема. Це дослідження, з іншого боку, стосується дискурсу соціальних медіа з точки зору написаних постів у соціальних мережах (адміністратори сторінок Facebook), щоб вивчити, які режими вони використовують, які елементи національної ідентичності і яке відношення або функції вони призначають підписам, які супроводжують зображення на сторінках деяких місцевих телеканалів у Facebook.

Культурна ідентичність є складним поняттям, оскільки визначення культури різне і не існує жодного визначення, яке поєднує поняття. Згідно з моделлю Шульмана, культура охоплює мову і традиції. Курди мають свою власну мову, яка має відмінні риси і відрізняється від мов сусідніх країн, як-от арабська, турецька та перська. Курдська мова не зрозуміла носіям інших мов. Це ключовий показник, що це окрема і незалежна мова. Однак у курдів немає єдиної стандартної мови [12]. Дві основні варіації курдської мови (Кірманджі та Сорані) мають багато відмінностей, які для деяких людей вони є не дуже зрозумілі. Однак «багато національних держав мають національну культуру в їжі, музиці, святах, стилях одягу тощо. Відзначення цих спільних культурних особливостей є важливим першим кроком у розбудові національності» [4].

Раса курдів не чітко визначена і погано згадується в усьому світі. Курди були не чітко визначеними і помилково сприймалися як «традиційний характер жадібних і лютих виродків, фантастичних постатей дикості, що виливаються з неприступних гір і несуть спустошення перед їх, вбиваючи як християн, так і мусульман, чинячи опір усім зусиллям князів і влади підкорити чи навіть примушувати їх». Будь-яка взаємодія з курдами доведе, що курди такі, як і всі інші раси. Вони можуть бути агресивними, коли йдеться про свободу вираження поглядів та порушення прав як людей, так і громадян [21].

Таким чином, курдська національна ідентичність має багато рис, які нагадують універсальну національну ідентичність. Курди, як велика нація, мають мову, яка повністю відрізняється від будь-якої іншої мови. Іракські курди мають особливу культуру, яка відображається в їхньому одязі, музиці, расі та віруваннях. Є певні міста, більшість населення яких складають курди і керуються самими курдами. Курди Іраку мають свій власний парламент і уряд. Однак країни перебування не дозволяють великій кількості курдів керувати собою, тому що бачать сепаратистські спроби захопити територію. Існує спільна політична та етнічна стратегія між чотирма приймаючими країнами (Іраком, Туреччиною, Іраном та Сирією), що не дозволяє курдам здобути незалежність.

3.3. «М'янмські» питання національної ідентичності

Етнічна приналежність і конфлікт тісно переплітаються в М'янмі, оскільки соціальні групи беруться за зброю, щоб висловити свої скарги, у яких немає іншого вибору. Проблема потребує діалогу та глибоких реформ, але поки влада може виражати свої позитивні наміри невеликими кроками. Переворот 2021 р. повернув М'янму під військове правління, зруйнувавши надії на демократичний прогрес у країні Південно-Східної Азії, яка пережила десятиліття конфлікту та репресивних режимів[6].

М'янма, також відома як Бірма, десятиліттями страждала від репресивного військового правління, повсюдної бідності та громадянської війни за участю етнічних меншин. Перехід від повної військової влади, який розпочався у 2011 р., породив надії на демократичні реформи. Але військові зберегли контроль над значною частиною уряду та розпочали кампанію етнічних чисток проти рохінджа. Військові влаштували державний переворот у лютому 2021 р., а потім придушили протести. Опозиція сформувала тіньовий уряд і збройні сили, що призвело до громадянської війни та гуманітарної кризи, яка може поширитися за межі М'янми. Упродовж десятиліть своєї

незалежності М'янма боролася з військовим правлінням, громадянською війною, поганим управлінням та повсюдною бідністю[57]. Військові, відомі як «Татмадау», стикаються з широкомасштабним і запеклим опором з боку етнічних збройних організацій, з якими вони боролися ще до перевороту, та простих громадян, які організували ополчення. Поклявшись протистояти військовій хунті, колишні законодавці та активісти сформували тіньовий уряд та мобілізували бойові сили по всій країні. Військові відповіли жорсткими репресіями проти сил опозиції та протестувальників. Але йому досі не вдалося зміцнити контроль над великими територіями країни, і експерти попереджають, що 2022 р. насильство майже напевно загостриться. Переворот також призвів до економічних потрясінь, звівши нанівець скромні успіхи у скороченні бідності, досягнуті за останнє десятиліття. 2021 р. економіка скоротилася майже на 20%. Крім того, через пандемію COVID-19 впала система охорони здоров'я. Мільйонам людей загрожує голод, а десятки тисяч бігли до інших районів М'янми чи за кордон. Через переворот М'янма стала неспроможною державою[67].

У М'янмі відбуваються одні з найстаріших конфліктів у світі, деякі з них тривають понад 70 років, а інші – набагато молодші. Після здобуття незалежності від Великобританії в 1948 р. багато конфліктів мали ідеологічний характер, коли різні політичні угруповання бралися за зброю в честь різних соціалістичних і комуністичних бачень майбутнього країни. Але завжди існував расовий або етнічний вимір, який з часом став домінуючим, оскільки ідеологічні розбіжності часів холодної війни зникали, а в результаті скарг груп меншин на відсутність автономії та переконання, що держава не змогла виконати обіцянку рівності та автономії для всіх етнічних меншин і терпимість до релігій, крім буддизму[24]. Сьогодні на периферії М'янми діють десятки потужних збройних формувань, які визначаються переважно етнічною приналежністю, а не політичними чи ідеологічними цілями. До них належать:

- Близько двадцяти «етнічних збройних груп», які мають як політичне, так і військове крило. Зазвичай вони включають у своє ім'я етнічну приналежність (наприклад, Каренський національний союз або Об'єднана армія штату Ва), а їх заявлені цілі є деякою формою більшої автономії для своєї спільноти;
- Сотні, можливо, тисячі озброєних формувань, які варіюються від сил оборони невеликих сіл до організацій з тисячами бойовиків, сильніших за багато етнічних озброєних груп. Майже всі ці ополченці набираються із певної етнічної громади, хоча вони не завжди включають до своєї назви етнічний ідентифікатор. Ополченці зазвичай формуються збройними силами М'янми (Татмадау) чи пов'язані із нею і номінально перебувають під їх командуванням, хоча ступінь фактичної влади Татмадау з цих груп різниться. В той час, як деякі отримують зброю від Татмадау, більшість повинні отримувати її самі і збирати власні кошти. Ополченці, як правило, не мають політичних цілей, а більш впливові групи є ключовими учасниками незаконної економіки;
- Двадцять три прикордонні загони, що складаються з колишніх повстанців або ополченців з певних етнічних громад, які були більш формально передані під контроль Татмадау та діють у районах, близьких до міжнародних кордонів М'янми. Ці групи номінально перебувають під командуванням Татмадау та включають армійських офіцерів серед своїх старших чинів, але на практиці часто діють із високим ступенем автономії. Багато хто з них також є ключовими суб'єктами незаконної економіки[24].

Етнічна приналежність у М'янмі складна. Держава визнає 135 різних етнічних груп, кількість яких зазвичай наводиться без застережень, але ґрунтується на сумнівних списках, складених колоніальними лінгвістами-аматорами та фізіогномістами майже 100 років тому. Ці групи зазвичай інтерпретуються в М'янмі як чітко визначені, незмінні категорії — швидше

расові, ніж етнічні. Соціологи зазвичай використовують термін "раса" для позначення набору фізичних ознак, які вважаються спадковими, а "етнічна приналежність" - для позначення характеристик загальної культури та мови. зі своїми англійськими аналогами. Найчастіше використовуються такі слова:

- Lmyuo - буквально «тип людини», який можна перекласти як етнічна приналежність або раса, але зазвичай використовується у значенні, ближчому до «раси» (за винятком того, що багато людей, що належать до релігійних меншин, будуть посилатися на свою релігію) як їх люмію;
- Taingyintha - історично перекладається як «корінна раса» або «національна раса», тепер часто як «етнічна національність» або «етнічна група», але, як і у випадку з «lmyuo» - «раса»[5].

Перед тим, як детально розібрати проблему національної ідентичності М'янми в контексті геополітичної аномалії, слід згадати коротко історію виникнення політичного конфлікту етнічних м'янмців і влади, що призвело до порушення ідентичності по сьогоднішній день.

Сучасна М'янма (також відома як Бірма) є сумішшю народів з різним походженням, мовами та релігійними віруваннями. Різноманітність є результатом послідовних хвиль міграції з давніх часів австронезійських, мон-кхмерських і тибето-бірманських народів, серед інших, а також пізнішої міграції в колоніальний період (1886-1948 рр.) і після здобуття незалежності (1948 р.). Британська колоніальна адміністрація, яка прагнула підрахувати та позначити кожен аспект свого нового володіння, спробувала впорядкувати цю строкату етнічну картину. Він спирався на теорії раси (тепер вважаються науковим расизмом), які були в моді в кінці XIX ст., і накладав їх на розпливчасті місцеві уявлення про етнічну приналежність, що призвело до категоризації людей в етнічні групи, які стали вважатися незмінними та біологічно визначеними. У той час як у деяких інших країнах погляди на етнічну ідентичність можуть представляти в основному академічний інтерес,

у М'янмі етнічні категорії стали відігравати центральну роль у конфліктах, політиці, громадянстві та правах[6].

Колоніальний період залишив глибокі шрами у суспільстві М'янми. З 1886 по 1937 рр. країна управлялася як провінція Британської Індії таким чином, що не враховувалися величезні культурні відмінності із субконтинентом та окрема політична ідентичність. Відсутність будь-якого внутрішнього імміграційного кордону призвела до великомасштабного переміщення індійських робітників і бізнесменів у процвітаючу М'янму, і британці керували провінцією, використовуючи переважно індійських державних службовців, а не навчаючи чиновників М'янми. Рух за незалежність того періоду ґрунтувався на принципі «Бірма для бірманців» (у сенсі «всі корінні народи Бірми», а не лише на більшості етнічних бірманців) та гасла «хто хоче миру, той готує світ для війни». Одним із молодих лідерів руху був Аунг Сан, батько Аунг Сан Су Чжі, нинішнього фактичного лідера М'янми. Він та інші видні націоналісти, відомі як «Тридцять товаришів», у 1941 р. і створили Армію незалежності Бірми за підтримки та навчання Імператорської Японії, яка становила основу збройних сил після здобуття незалежності. Напередодні здобуття незалежності 1948 р. комітет націоналістів на чолі з Аунг Саном розробив нову Конституцію країни. Однією з їхніх ключових цілей було вирішити проблему імміграції, провівши чіткий кордон між тими, хто належав М'янмі після здобуття незалежності, та тими, хто не належав. Їх отримання незалежності означало усунення як англійців, а й індіанців. І навпаки, визначення того, хто не належав, вимагало деякого послідовного визначення того, хто належав, але перерахування корінних рас було практично нездійсненним завданням, як виявили британці. Видалення аутсайдерів, що сприймаються, відбувалося поетапно. Конституція незалежності наголошувала на корінних расах у визначенні громадянства, але також дозволяла, щоб деякі постійні жителі з інших частин Британської імперії могли бути громадянами. Проте багато хто з цих жителів виїхав під час Другої світової війни[6].

Сьогодні етнічна приналежність залишається у центрі концепцій громадянства та його правової основи відповідно до закону про громадянство 1982 р.. Цей закон зберігає позначення «корінних рас» із закону 1948 р. (знову ж таки без будь-якого перерахування), але є суворішим, запроваджуючи три рівня громадянства, дають різні права: громадянин народження чи походження, асоційований громадянин і натуралізований громадянин. Лише представники етнічних груп, які мешкали у М'янмі до 1823 р., мають право отримання громадянства народження. Хоча за законом люди, які не належать до цих груп, можуть отримати повне громадянство за походженням через три покоління в М'янмі, на практиці та через дискримінацію багато людей з таких спільнот, включаючи рохінджу та вихідців з Індії чи Китаю, обмежені нижчими рівнями громадянства. або взагалі позбавлені громадянства. Конституція формулює свій Білль про права як застосовний насамперед громадянам. Ніколи не існувало прозорого процесу — чи, здавалося б, будь-якого значущого процесу — за допомогою якого держава після здобуття незалежності вирішувала, які групи відповідають критеріям корінного населення, а які ні. Після того, як закон 1982 р. закріпив примат корінного населення, державні лідери заговорили про «135 національних рас». Першу відому згадку було зроблено воєначальником на прес-конференції 1989 р., а наступного року список було опубліковано у державних ЗМІ. Урядовці заявили, що список був складений на основі старих записів перепису населення та рекомендацій експертів. Але хоча список повторює багато записів перепису 1931 р., багато інших відрізняються. Отриманий список є дивною сумішшю етнічних груп, мов, кланів, назв сіл, явних помилок (наприклад, одна і та ж група з'являється двічі з різним написанням) та винятків (таких як пантай та рохінджа). Проте цей дилетантський список, що ґрунтується на сумнівних колоніальних джерелах столітньої давності, продовжує залишатися основою для визначення громадянства, виборчих прав та інших прав у сучасній М'янмі з потенційно смертельними наслідками[2].

Етнічна приналежність була центральною рисою виборчої політики з того часу, як у 2010 р. військовий режим скликав перші загальні вибори за покоління. Хоча деякі етнічні лідери бойкотували голосування, інші схопилися за нього як за нагоду виправити десятиліття придушення політичного представництва етнічних меншин та участь. З 47 партій, які подали заявки на реєстрацію, майже дві третини були безпосередньо пов'язані з конкретними громадами етнічних меншин. Ця тенденція збереглася: 54 із 97 зареєстрованих партій прагнуть представляти інтереси певної етнічної групи. Хоча ці етнічні партії щосили намагалися кинути виклик або створеній військовими Союзної партії солідарності та розвитку у 2010 р., або Національній лізі за демократію Аунг Сан Су Чжі у 2015 р. (яка отримала переважну більшість перемог на цих виборах), їх відносно погані результати відображають структурні особливості першої політичної партії М'янми передвиборна система, а чи не відсутність у виборців ідентифікації з етнічною приналежністю[2].

Декілька інших аспектів політичної системи зміцнили центральне місце етнічної приналежності. Найбільш політично та чисельно домінуючі етнічні групи мають свої власні однойменні держави, а конституція надає шести іншим етнічним групам із географічно сконцентрованим населенням свої власні самоврядні території. Конституція М'янми також передбачає, що невелика кількість виборних місць у парламентах штатів і регіонів має бути зарезервована для етнічних груп, які не мають самоврядної території, відповідають мінімальним вимогам до населення. Ці законодавці також стають на посаді міністрами у справах етнічних меншин в уряді свого штату чи регіону. Ці позиції частково стали підставою для проведення перепису 2014 р. з метою проведення спірного підрахунку етнічного населення, що призвело до зіткнення зі смертельними наслідками. Держави, названі на честь етнічних груп, самоврядні території та посади міністрів у справах етнічних груп, також підкріплюють поширене у М'янмі уявлення про те, що етнічні групи прив'язані

до певної ділянки території; реальність, проте, одна із мінливих, накладаються друг на друга мешканців землі.

Ці аспекти політичної системи, хоч і не рідкість в інших етнічно різноманітних країнах, токсично впливають на М'янму, оскільки вони створюють ієрархію влади між різними етнічними групами. Вони посилюють етнічні розбіжності, посилаючи повідомлення у тому, що розмір групи має значення; вони призводять до конкуренції з нульовою сумою, в якій етнічні меншини виборюють права; і вони довільно і несправедливо створюють передбачуваних переможців та програвали. Деякі групи проводили неофіційні переписи свого населення, намагаючись збільшити свою передбачувану чисельність, і висували вимоги про зарезервовані етнічні місця та нові або розширені самоврядні зони, часто протиставляючи себе іншим групам меншин.

Що сталося після перевороту 2021 р.? У лютому 2021 р. старший генерал Мін Аунг Хлаїнг та інші воєначальники влаштували переворот. Цей крок було зроблено після того, як проксі-партія військових, Союзна партія солідарності та розвитку (СДР) зазнала серйозного удару на виборах 2020 р. Хунта, офіційно названа Радою державного управління, затримала та звинуватила де-факто громадянського лідера Аун Сан Су Чжі у корупції та інших злочинах. Законодавці від її партії, Національної ліги за демократію (НЛД) та інших партій, а також багато активістів помістили під домашній арешт. За кілька тижнів після перевороту по всій країні спалахнули масові протести. Десятки тисяч осіб, у тому числі медичні працівники, банкіри та вчителі, приєдналися до того, що спочатку було мирним рухом громадянської непокори, відмовляючись йти на роботу доти, доки обраний уряд не повернеться до влади. Зрештою повалені законодавці НЛД, лідери протестів та активісти з кількох груп меншин створили паралельний уряд, відомий як Уряд національної єдності (УНЄ). Він спрямований на об'єднання розрізнених груп, які виступають проти хунти, на зміцнення єдності між етнічними групами, розробку програми для постхунти у М'янмі та забезпечення підтримки з боку

іноземних урядів. У вересні НЛД оголосила війну хунті та сформувала збройну дивізію, відому як Народні сили оборони[9].

Жорстоке придушення інакодумства військовими та широко поширені зловживання під час конфлікту викликали засудження з боку Організації Об'єднаних Націй, іноземних урядів та правозахисних організацій. Одразу після перевороту збройні сили стріляли бойовими патронами по мирних протестувальників та по будинках людей. До кінця 2021 р. військові знищували цілі села, які, як вважалося, підтримували опозицію, вбиваючи як мирних жителів, так і бійців опозиції. За даними таїландської некомерційної асоціації допомоги політичним в'язням (Бірма), щонайменше 1500 осіб було вбито військовими, що, ймовірно, занижено. Хунта заарештувала понад вісім тисяч осіб, у тому числі журналістів, медичних працівників та політики НЛД.

До січня 2022 р. аналітики повідомляли, що зіткнення між Народними силами оборони та військовими відбувалися на більшій частині території країни. «Зараз ми спостерігаємо бойові дії в селищах, в яких не було жодних бойових дій з часів здобуття М'янмої незалежності», - говорить Джейсон Тауер з Інституту світу США (USIP). Примітно, що насильство не обмежується районами на кордоні з М'янмою, де мешкає велика кількість етнічних меншин, але також має місце у великих центральних містах, таких як Мандалай та Янгон. Широко поширене насильство змусило тисячі мирних жителів бігти до сусідніх Індії та Таїланду.

Опозиція завадила військовим зміцнити контроль над країною, внаслідок чого Річард Хорсі з Міжнародної кризової групи попередив, що «затяжна та все більш запекла конфронтація видається неминучим». Тим не менш, USIP Tower повідомляє, що з огляду на значні втрати Tatmadaw на полі бою, Народні сили оборони можуть вийти з-під контролю військових над половиною селищ М'янми до середини 2022 р.

Чому ж все-таки М'янма пережила багато етнічних конфліктів і стала геополітичною аномалією на політичній карті світу?

М'янма — багатонаціональна країна, де держава визнає понад сто етнічних груп. Складаючи приблизно дві третини населення, етнічні бірманці, відомі як бамари, користувалися привілейованим становищем у суспільстві та займали більшість державних та військових посад. З іншого боку, багато груп етнічних меншин зіткнулися із системною дискримінацією, відсутністю економічних можливостей та розвитку у своїх регіонах, мінімальним представництвом в уряді та зловживаннями з боку військових.

Підрозділи, спеціально створені під британським колоніальним правлінням, і дискримінація, що триває, розпалили затяжні збройні конфлікти між Татмадау і більш ніж десятком етнічних збройних організацій, а також десятками дрібніших груп ополченців, що призвело до того, що деякі аналітики назвали найтривалішими. Після здобуття країною незалежності кілька етнічних збройних організацій боролися за велику автономію. Напруженість загострилася в 1962 р., коли до влади прийшла військова хунта, яка урізала права етнічних меншин і застосувала тактику «випаленої землі» проти деяких етнічних озброєних організацій. Деякі з недавніх бойових дій були зосереджені навколо контролю над природними ресурсами та незаконною діяльністю, включаючи незаконний видобуток дорогоцінного каміння та торгівлю наркотиками.

До перевороту 2021 р. бойові дії в основному відбувалися в прикордонних районах М'янми. Серед учасників зіткнень з урядовими військами були Каренська національно-визвольна армія у штаті Кайїн, Армія незалежності Качина в штаті Качин та Армія штату Шан у штаті Шан. У конфліктах загинули десятки тисяч людей. Протягом багатьох років спостерігачі за дотриманням прав людини документували зловживання Татмадау щодо цивільних осіб у районах, переважно населених групами етнічних меншин, до яких відносяться позасудові страти, примусова праця, звалтування, тортури та використання дітей-солдат.

До перевороту 2021 р. понад мільйон людей бігли за кордон як біженці. Ще сотні тисяч залишаються переміщеними усередині країни. Багато з цих

біженців останніми роками були рохінджа, переважно мусульманська етнічна меншість, що зіткнулася з десятиліттями репресій. У 2016-2017 р. «Татмадау» та місцеві сили безпеки розгорнули жорстоку кампанію проти рохінджу, вбивши тисячі людей та зруйнувавши сотні сіл. Правозахисні групи та офіційні особи ООН підозрюють, що військові вчинили геноцид проти Рохінджа. У 2019 р. Гамбія подала перший міжнародний позов на М'янму до Міжнародного суду ООН, звинувативши країну в порушенні Конвенції ООН про геноцид. І уряд Су Чжі, і військові заперечують, що мають право на етнічні чистки, а Су Чжі захищала військових у трибуналі у Гаазі. Представники військової хунти висунули початкові заперечення у цій справі на початку 2022 року, а остаточне рішення може тривати роками. Більшість рохінджів знайшли притулок у Бангладеші, де ресурси та земля для захисту біженців обмежені. Бангладеш продовжував наполягати на репатріації біженців Рохінджа в М'янму, але переворот зупинив переговори між країнами. Переворот поклав край хиткому мирному процесу, започаткованому урядом Су Чжі між центральним урядом та озброєними етнічними організаціями. Більшість етнічних збройних організацій виступили проти військової хунти, і багато хто з них співпрацював із НУГ. Інші намагалися зміцнити контроль за своїми територіями, і між деякими групами спалахнули бойові дії[9].

В підсумку, можна сказати, що М'янма – дуже різноманітна країна. Спроби класифікувати та перерахувати його народи робилися з британських колоніальних часів до наших днів. Ці зусилля призвели до непрацездатної заплутаної системи класифікації, яка стала центральною не лише для ідентичності, а й для громадянства, основних прав, політики та збройних конфліктів. Тому її, по праву, можна віднести до геополітичних аномалій, так як питання щодо м'янмців буде відкритий ще багато років і їх національна ідентичність протягом цього часу буде виборювати право на існування. У міжетнічних відносинах домінує змагальне мислення з нульовою сумою, яке посилює етнічні розбіжності та стимулює формування збройних груп та ополченців – і, зрештою, заохочує конфлікти. У багатьох відносинах збройний

конфлікт у М'янмі можна як мілітаризацію етнічності. Боротися з історичною спадщиною та намітити більш толерантне та інклюзивне майбутнє для країни буде непросто. Це вимагатиме національних дебатів та процесу осмислення, який ще не розпочався. Хоча шлях може бути важким, деякі цілі зрозумілі. Спільноти повинні мати можливість вільно відзначати свою етнічну спадщину, культуру та самобутність. Але громадянство та захист відповідно до Білля про права не повинні ґрунтуватися на належності до певних етнічних категорій, етнічна приналежність має бути відокремлена від території, а політика та мирний процес мають стати майданчиками для вирішення невдоволення та побудови більш мирного майбутнього, а не для закріплення свавілля етнічних категорій та заохочення конкуренції з нульовою сумою між різними групами.

Таким чином, національна ідентичність завжди була проблемою для багатьох країн. До їх числа відносяться дослідженні країни. Політика щодо знищення нації була обрана як зброя проти існування ідентичності цих країн. В ході дослідження також були виявленні другорядні проблеми, які значно вплинули на порушення прав людини у ході знищення національної ідентичності. Для корейського народу територіальний поділ вплинув на національну свідомість, яка, в підсумку, розділила один народ на два однакових, але водночас різних наказом тодішнього Радянського Союзу та США. Випадок з курдами також є складним, оскільки відсутність власної території впливає на захист нації. Постійні конфлікти, які призводять фізичного знищення певних верст населення, призводять до зникнення не тільки національної ідентичності, але і як нації зі своєю культурою та традиціями. Такий самий сценарі має і М'янма, яка до сих пір живе у збройному конфлікті та військовій диктатурі, змушуючи м'янмців тікати зі своєї власної держави задля захисту свого життя. Їх ситуація нагадує проблему в Україні, яка стосується порушення національної ідентичності, яка зародилася під час поділу країни між сусідами – Польщі та Росії. Українська влада бореться з цією проблемою задля збереження української цілісності.

Але, на жаль, війна, яка зараз триває в Україні, пошатнула знову цю проблему, але вже через російську сторону. Країна-агресор намагається фізично знищити український народ ракетами, посварити між собою людей для тотального розколу і, як наслідок, ліквідувати українців. Тому беручи для прикладу вище дослідженні країни, Україна має робити певні висновки для боротьби з агресором та збереженням української національної ідентичності.

У ході дослідження автор розробив мережевий зв'язок, який демонструє схожість певних змінних, які були представлені під час дослідження і які є спільними для цих територій, що є незалежними одне від одного, але водночас показують свою схожість (додаток Б). Цей мережевий зв'язок демонструє чинники, що поєднуються певними змінними, які стосуються порушення національної ідентичності трьох представлених країн – Кореї, Курдистану та М'янми. В цих мережевих зв'язках було знайдено чимало спільного у порушенні представлення питання. До уваги було взято 6 змінних, які відіграли певні ролі у розгляді даної ситуації (позначені різнокольоровими стрілочками, які мають пояснення вище). Далі буде наведено пояснення до кожного:

- *Територіальне питання* (ця змінна стосується, насамперед, *Кореї*, яка розділилася на дві частини – Корейську Народну-Демократичну Республіку(Північну) і Республіку Корею (Південну). І в результаті чого з'явився конфлікт на етнонаціональному рівні. На даний момент, північні та південні корейці вважають себе різними народами, оскільки на це вплинув глава КНДР – Кім Чен Ин, який перетворив країну на «закриту територію для всього цивілізованого світу». Чисто історично, північні корейці та південні корейці є одним народом на генетичному рівні, але через поразку Японії в Другій світовій війні ця територія перестала існувати як єдине ціле. Протягом багатьох років південні корейці намагалися «достукатися» до північної влади, що вони є однією нацією, але замість того, щоб дослухатися

до них, династія Кім закрила кордони своєї країни як для туристів, так і для своїх людей. Заборона виїзду з власної країни та покарання за не підпорядкованість владі призвели до залякування південнокорейських людей та навіть втечі, які загрожували смерті. Що стосується *Курдистану*, то тут виступає повна відсутність власної території, тобто не має природніх кордонів. Тут ситуація залишається незмінною, оскільки курди багато століть виборювали власну територію та право на існування як нації зі своєю власною мовою та традиціями. Ситуація з *М'янмою* є трішки кращою, оскільки там наявна власна географічна територія, але питання національної ідентичності до сих пір мінлива. Етнічний детермінізм утвердився в Бірмі (друга назва країни) як беззастережна даність, визнана різними акторами: етнічними спільнотами та його елітами, центральною владою (як військовою, і громадянською). Тому тут боротьба за національну ідентичність буде тривати ще не один рік);

- *Загрози нації* (в основному тут виступають різноманітні порушення прав людини, починаючи від матеріальних (втрата робочого місця) і закінчуючи фізичними (смерть). Але більше всього тут є фізична небезпека нації по різних причинах. Загроза *Кореї* виступає насамперед північним корейцям, оскільки, як було згадано вище, диктаторська влада забороняє до сих пір перетинати кордон своїм жителям, оскільки це буде каратися ув'язненням, в кращому випадку, а в гіршому – смертю. Це трапилося через політичний режим в країні – тоталітарний, який представляє абсолютні обмеження в будь-чому для громадянина, аж до контролю особистого життя.

М'янма. Одне із основних порушень прав людей відбулося під час пандемії COVID-19, коли мільйонам громадянам через хитку систему охорони здоров'я довелося вмирати від цієї хвороби та

тікати до більш розвинених країнах в плані медицини. А ще через падіння економіки країни багато людей втратили роботу і через це вмирали з голоду. У цьому випадку було «політичне знищення» своїх людей владою. Також було фізичне знищення, що мається на увазі всілякі чистки певних верств населення. На мережевих зв'язках показано два чинника, які характеризують це знищення – «фізичне знищення певних верств» та «кампанія етнічних чисток проти рохінджі». Можна було б їх об'єднати, так як, по суті, вони є однаковими, але в цьому випадку хочеться показати, що проблема рохінджі в порівнянні з іншими етнічними групами є особливо порушеною, оскільки це тривало дуже багато років.

Курдистан. Фізичне знищення народу було ще з початку існування цієї нації, оскільки ніхто не визнавав їх існування, особливо Туреччина, Сирія, Ірак та Іран. Тому через це навіть не було своєї власної території для захисту своєї нації);

- *Збройні конфлікти (Корея.* Корейська війна 1950-1953 рр., що призвела до розколу Корейського півострову на дві незалежні країни – КНДР та Республіку Корею.

М'янма. Переворот 2021 р. повернув М'янму під військове правління, зруйнувавши надії на демократичний прогрес у країні Південно-Східної Азії, яка пережила десятиліття конфлікту та репресивних режимів. Країна багато років жила в громадянській війні, яка забирала багато життів та порушуючи при цьому права людини.

Курдистан. Знову таки через відсутність власної території, були громадянські війни на етнічних територіях курдів, які були згадані вище – Туреччина, Ірак, Іран та Сирія. Ці країни постійно брали в руки зброю, аби довести всім країнам про відсутність існування курдів. Яскравий приклад збройного конфлікту є турецько-

курдський конфлікт, який розпочався в 1984 і не вщухає по сьогоднішній день);

- *Мовне питання (Курдистан.* В цьому випадку хотілося б акцентувати увагу саме на цю країну, оскільки знову ж таки – вона не має своєї власних природних кордонів для побудови незалежності. Але при цьому присутня культурна ідентичність, в першу чергу, який потім витікає в національну ідентичність. Курди мають свою власну мову, яка має відмінні риси і відрізняється від мов сусідніх країн, як-от арабська, турецька та перська. Курдська мова не зрозуміла носіям інших мов. Це ключовий показник, що це окрема і незалежна мова. Також вони мають національну культуру в їжі, музиці, святах, стилях одягу тощо. Відзначення цих спільних культурних особливостей є важливим першим кроком у розбудові національності. Це є унікальним явищем, що зустрічається в світовій історії становлення різних націй. Курдів можна поставити в один ряд з романами, які також не мають свої природні кордони, але мають свою мову та традиції, через що їх впізнають у світі);

- *Національні інтереси (Захист своїх власних національних інтересів базується в основному на різноманітних мирних договорах. Для Кореї полягав у невтручанні Півночі і Півдня у політику одне одного, як би цього не хотіла влада Республіки Кореї, яка протягом всього свого часу існування намагалася возз'єднатися з КНДР через різноманітні переговори.*

Курдистан та М'янма. Окрім всіляких внутрішніх мирних договорів між владою та населенням, ці два народи створили «енічно озброєнні групи» для захисту своїх людей від переслідування чужинців. Бо як показує історія кожного цього регіону, проблема ідентичності була дуже гострою і болючою);

- *Дії «чужої» політичної влади* (Під значенням «чужа» політична влада мається на увазі та, яка вирішила керувати цими трьома країнами незаконно, тобто можна сказати, що вони провели провели політику узурпування. Що стосується *Кореї*, то там можна сказати, що влада «напівчужа», тобто для Південної Кореї ситуація більш оптимістична, аніж для Північної, оскільки як було згадано вище, при владі диктаторська династія Кім, яка дуже обмежувала права своїх громадян. Прикладом незрозумілих дій з боку влади відіграла пандемія COVID-19, під час якої Кім Чен Ин заявив, що такого вірусу на його території не існує, але Мінздорів'я заявляло навпаки. Бажання приховати правду корейський диктатор цим показував свою «силу та велич» перед усім світом.

М'янма. Тіньовий уряд та створення збройних сил під керівництвом новоспеченої незаконної влади призвели до громадянської війни в 2021 р. Були і до цього подібні конфлікти, але ця війна настала вже в період глобалізації світу, який не повинен мати подібні конфлікти, особливо всередині країни. Також через прихід військової диктатури трапилося руйнування демократичного прогресу, до якого м'янмці прагнули десятками років.

Щодо *курдів* можна лише коротко сказати – пригнічення нації)

Таким чином, мережевий зв'язок продемонстрував візуальні проблеми цих трьох країн щодо їх національної ідентичності, які заважають будувати свою особливість. Проаналізувавши деякі свіжі статті щодо політики цієї трійки, то можна сказати, що повинен настати той самий переломний момент у свідомості кожного корейця/курда/м'янмця для виборювання своєї національної ідентичності і надалі. Для цих націй їх ідентичність на першому місці, оскільки саме на ній акцентується увага протягом становлення поняття «національна ідентичність». Корейська проблема демонструє ворожнечу

всередині нації через «особливу» політику не тільки двох корейських урядів, але і інших країн – Радянський Союз і Сполучені Штати Америки. Саме їхнє втручання спричинило розкіл одного народу на «різні» нації. І зараз навіть сприймається «північні корейці» та «південні корейці» які два абсолютно різних народів, що не мають нічого спільного. Проблема курдів також є помітною в політичних конфліктах, тому що їх головна проблема – відсутність власної незалежної території і через це вони не можуть себе захистити та ідентифікувати себе як «незалежна нація». Схожа проблема стосується і м'янців, але в них є своя власна територія, яку намагаються відібрати і перетворити їх на кочовий народ, як у випадку з курдами. Тому ці три країни вони є геополітичними аномаліями, так як незрозумілий статус їх нації у світі.

РОЗДІЛ IV. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ МІКРОДЕРЖАВ

В цьому розділі будуть розглянуті найменші за площею країни у світі, а точніше, які складаються лише з одного міста. Тобто це і місто, і країна водночас. Унікальність цих територій полягає в тому, що незважаючи на маленьку територію, право на існування та набута незалежність визнається в усьому світі не тільки великими країнами, але і міжнародними організаціями. Ватикан, Гібралтар, Князівство Монако – три мікродержави, що знаходяться в Європі і мають свою особисту політику та спеціальний статус на міжнародній політичній арені.

4.1. Гібралтарська проблема в контексті відносин Великої Британії та Іспанії

На початку XXI ст. в Європі ще залишилися регіони з досить складною геополітичною ситуацією. Один із них – Гібралтар. Проблема невеликого регіону на стику двох континентів є однією з найдавніших у світі. Головною особливістю розташування цього регіону є те, що на території Іспанії (члена НАТО) по суті знаходиться колонія, що належить іншому члену Північноатлантичного альянсу – Великобританії[4].

Майже три століття точилися суперечки навколо Гібралтару, часто у формі складних політичних конфліктів. Питання Гібралтару набуло особливого резонансу в 60-70-х рр. XX ст. , коли Велика Британія та Іспанія спрямували свої зусилля на повноправне членство в Європейському Союзі.

У 1704 р., під час війни за іспанську спадщину, цей невеликий шматок землі був захоплений англо-голандською ескадрою і утримувався майже 10 років[8]. Після закінчення військових дій було підписано Утрехтську угоду. Відповідно до статті 10 іспанська влада вирішила передати Гібралтар Англії «назавжди». Також зазначалося, що Іспанія може відновити суверенітет над Гібралтаром, якщо Англія його втратить. До речі, це єдиний випадок у світовій

політиці, коли територія залежить від однієї держави, що вимагає від іншої на основі міжнародної угоди.

Геополітичне значення Гібралтару значно зросло після Другої світової війни, що було пов'язано зі збільшенням баз НАТО в Середземному морі. За словами Вільяма Джексона, англійського губернатора Гібралтару, «це більше не англійська база. Зараз це головна військова база Західної Європи, залежна від Великобританії. Після Другої світової війни Сполучені Штати Америки також зацікавилися Гібралтаром. Уряд країни неодноразово наголошував на необхідності мілітаризації озброєного до зубів регіону, який включає великий склад боєприпасів і скупчення військових баз. Однією з перших серйозних заяв про намір повернути Гібралтар була нота Іспанії британському уряду в 1940 р., яка залишилася без відповіді в розпал війни. У 1956 р. питання повернення Гібралтару обговорювався Комітетом ООН з деколонізації[28]. Лише в 1966 р. через посередництво ООН Іспанія та Велика Британія розпочали діалог щодо майбутнього Гібралтару. Відповідно до укладених між сторонами домовленостей, 10 вересня 1967 р. в Гібралтарі був проведений референдум щодо його власності. Результати опитування виявилися досить передбачуваними - за приєднання до Іспанії проголосували лише 44 громадянина з 12,2 тисячі. Такі результати були зумовлені передбачуваними факторами:

- більшість населення та адміністрації становили британські піддані;
- економіка та інфраструктура були повністю підпорядковані Великій Британії;
- гібралтарський гарнізон був зайнятий англійцями[31].

В Іспанії досить вагомим чинником впливу на результати референдуму був режим генерала Франко. По суті, іспанська політична система стала чимось на кшталт основним негативним фактором.

Наприкінці 1960-х рр. Іспанія продовжувала намагатися підняти питання Гібралтару на найвищій міжнародний рівень, сприяючи його обговоренню в Генеральній Асамблеї ООН. У 1968 р., після боротьби з

колоніалізмом, ООН 18 грудня прийняли резолюцію про передачу Гібралтару Британії під юрисдикцію Іспанії. Британський уряд відмовився виконувати це рішення і заявив, що має намір переглянути статус території та реформувати систему управління Гібралтаром. По суті, такий крок був відповіддю на дуже гостре питання про колоніальний статус регіону. Вихід британська сторона вбачала в розробці конституції Гібралтару, яка б дозволила виключити його зі «списку несамоврядних територій» ООН[38].

Розробка конституції тривала майже рік. Вона набула чинності в 1969 р. З історичної точки зору досить цікава преамбула, в якій зазначено, що «Уряд Її Величності ніколи не укладатиме жодної угоди, яка може призвести до зміни власника Гібралтару» [71]. Органи місцевого самоврядування, сформовані згідно з конституцією, мали дуже обмежені повноваження і лише створювали ілюзію існування інституцій. Гібралтар все ще перебував під виключно британською адміністрацією. Того ж року, у відповідь на прийняття Конституції, уряд Іспанії прийняв низку заходів, спрямованих на повну блокаду території Гібралтару. Громадянам Іспанії було суворо заборонено працювати тут, зв'язок був повністю відключений, телефонний зв'язок призупинено, а повітряний простір Іспанії закрито для британських літаків, що летіли до Гібралтару. Такі заходи призвели до зростання британських витрат на утримання «колонії». Наприклад, Британія витратила 4 мільйони фунтів стерлінгів на Гібралтар у 1970 р., а до 1980 року ця цифра зросла до 14 мільйонів фунтів стерлінгів.

На думку більшості аналітиків того часу, іспано-британські відносини наприкінці 60-х і на початку 70-х рр. ХХ ст. навколо проблеми Гібралтару стали досить напруженими[38].

Складна ситуація тривала до 1975 р. Після смерті генерала Франко та зміни зовнішньополітичної доктрини Іспанія була змушена розпочати новий діалог з Великою Британією. Європейська інтеграція стала головним пріоритетом для Іспанії, але британська сторона мала великий козир: право вето проти повноправного членства в ЄС. У результаті тривалих переговорів

сторони дійшли згоди щодо принципових питань. Якщо іспанська блокада Гібралтару буде знята, Великобританія пообіцяла продовжити переговори про статус регіону за консультаціями з представниками ООН. Це результат попередніх домовленостей, після яких було підписано Лісабонську декларацію 1980 р., в якій було вказано про вплив Європейського Союзу на налагодження діалогу між Іспанією та Великою Британією[8].

Проблема Гібралтару ще більше загострилася в 1998 році. Іспанський уряд, намагаючись знову підняти питання власності на Гібралтар, використав своє право вето, щоб прийняти низку законів ЄС. Що стосується «гібралтарського компоненту», то було призупинено впровадження директив, що стосуються кредитних установ, прикордонного контролю, митних угод про співпрацю та перетину кордону. Зусилля іспанської сторони включити питання Гібралтару в порядок денний самітів ЄС тривали до 2001 р.[15]. Результатом нового раунду переговорів стала підготовка так званого «спільного суверенітету» Іспанії та Великої Британії. Зокрема, основними пунктами майбутньої угоди стане спільне управління та контроль військових баз обох сторін. Це рішення проблеми мало бути винесене на публічне обговорення в Гібралтарі. Але під тиском британської політичної еліти Ентоні Блер, тодішній прем'єр-міністр Великобританії, був змушений в односторонньому порядку призупинити виконання вищезазначених положень, створивши умови для критики з боку Іспанії.

Іспанська сторона продовжує наголошувати на необхідності надання Гібралтару суверенітету та перегляду домовленостей між представниками іспанського уряду. Він неодноразово наголошував, що Генеральна Асамблея ООН визнає колоніальний статус Гібралтару, що явно порушує статут цієї міжнародної організації[37]. Також, на думку іспанської сторони, питання про самовизначення Гібралтару має ініціювати Велика Британія, важливо, щоб право власності було встановлено без втручання британського уряду. Лондон відкидає всі заяви про існування колоніального режиму, заявляючи, що конституція 2007 р. повністю поважає принципи демократії та гарантує

Гібралтару самоврядування. Британська сторона готова обговорювати передачу домінування, але відповідно до опитування Eurobarometer (соціологічної служби ЄС) у 2009 р., 87% гібралтарців вважали, що регіон має стратегічне значення, але ще не готовий до повної незалежності.

Європейський Союз та його інституції неодноразово виступали арбітрами у врегулюванні суперечок щодо Гібралтару. Керівництво Європейського Союзу намагається максимально сприяти інтеграції цього регіону в європейські структури, щоб припинити спекуляції щодо його членства[71].

Таким чином, проблема територіальної аномалії під назвою Гібралтар, яка існує вже майже 300 років, залишається невирішеною і неодноразово стає предметом суперечок між Іспанією та Великою Британією. У другій половині ХХ ст. на цій території кілька разів спалахували конфлікти, особливо з іспанської сторони, яка постійно намагається привернути увагу інших країн. Після смерті диктатора Франко відбулося помітне послаблення, а започаткування діалогу між Лондоном і Мадридом значною мірою сприяла європейська інтеграція. Протягом останнього десятиліття ЄС намагався стабілізувати суперечки. Аналіз останніх подій та звіти Європейської комісії свідчать про те, що контроль над Гібралтаром, ймовірно, буде передано Європейським Співтовариством. Також дуже ймовірний «гонконгський» сценарій, за яким Великобританія надає Гібралтару повну незалежність або передає його під офіційний контроль Іспанії. Тобто можна сказати, що хоча протягом багатьох років ця маленька країна була під патронатом двох країн, що намагалася не надавати суверенітет, але через впливову, але водночас мінливу політику через втручання «третіх осіб», можливо, Гібралтар і отримала незалежність.

4.2. Геополітична роль Ватикану на світовій арені

Ватикан був заснований у 1929 р. в результаті Латеранського конкордату між Святим Престолом і Королівством Італія. Це місто-держава, або як ще називають - карликова держава - має вражаючу владу на своїй території площею 0,44 км². Зазвичай йдеться про Римо-Католицьку Церкву, яка має близько 1,3 мільярда послідовників, або 17% (за статистикою ватиканського інформаційного агентства Fides, жовтень 2019 р.). Римо-католицька церква і Святий Престол (як державний апарат) — різні поняття, але при цьому створили цілісний Ватикан, у юрисдикції якого перебуває особлива світська та духовна влади - привабливість морального авторитету, визнаного не тільки віруючими, а й світовою спільнотою[69]. У формуванні цієї привабливості важливу роль відіграє Папа Римський, глава Ватикану (відповідно Римо-Католицької Церкви та Святого Престолу). Це правда, тому що в уявленні має саме з правлячою державою мається на увазі влада і напрям внутрішньої та зовнішньої політики. засоби масової інформації і формує загальну картину[18].

Роль Ватикану в міжнародній політиці та його вплив у світі базується на великій кількості віруючих католиків – 1, 36 мільярдів (за даними 2016 р.). Із загальної кількості католиків майже половина – 49,8% – проживає в Америці, 25,8 – у Європі, 13,2 – в Африці, 10,4 – в Азії та 0,8% – в Австралії та Океанії. Ініціатором її політики є католицьке духовенство (1,9 млн. духовенства) та чернечі ордени, члени з яких найбільше всього є Єзуїти (26 тис.), францисканці (45 тис.), салезіани, капуцини, бенедиктинці, домініканці[66]. Свою владу Ватикан також здійснює через так звані світські католицькі організації: профспілки робітників, культурні спілки, спілки молоді, спілки жінок тощо. Багато з цих організацій є членами конференцій міжнародних католицьких організацій, роботу яких координує Державний секретаріат Ватикану. Багато політичних партій у різних католицьких країнах світу перебувають під певним впливом Ватикану.

Основною функцією Ватикану є його діяльність як офіційно визнаного політико-дипломатичного центру католицької церкви. Як суверенна держава вона надсилає представників до різних урядів по всьому світу, а великі й малі нації посилають своїх послів до Ватикану. Уповноважені представники Ватикану при урядах, з якими Папа Римський підтримує дипломатичні відносини, зазвичай називаються папськими нунціями. Вони мають повний ранг посла з усіма привілеями і прирівнюються до послів будь-якої світської влади. Основною метою папських нунціїв є укладання угоди між Ватиканом і даним урядом, і в переговорах про такі угоди надзвичайно важлива роль папських дипломатичних представників. Такі угоди називаються конкордатами. Конкордат — це договір, за якою держава надає католицькій церкві особливі привілеї та визнає її становище та права в державі, а церква загалом зобов'язується підтримувати уряд і не втручатися в політичні ситуації[30]. Проте, як колись сказав папа Лев XIII, папство завжди готове «надати Церкві необхідний захист для правителів Європи». Хоча зовні дипломатичний апарат Ватикану мало чим відрізняється від апарату будь-якого світського уряду, між ними існують принципові відмінності в двох основних пунктах: цілях і засобах, які є в розпорядженні папської влади. Папський представник має представляти не лише дипломатичні та політичні інтереси Ватикану як такого, а й духовні інтереси католицької церкви в цілому як релігійної інституції, тому його місія стає подвійною. Таким чином, представник Папи Римського має у своєму розпорядженні не тільки звичайний дипломатичний апарат, який є в розпорядженні кожного дипломатичного представника світської держави, але й розгалужений релігійний апарат Католицької Церкви, як у країні, де він акредитований, так і за кордоном[1].

Значення карликової країни як дипломатичного центру зростає під час війни, оскільки під час військових дій, коли дипломатичні відносини між воюючими країнами розриваються, ворогуючі держави можуть налагоджувати взаємні контакти через Ватикан. Надані таким чином послуги та інформація, отримана з обох сторін Ватикану набуває особливого значення

в очах світської влади. З цієї та інших причин під час Першої світової війни ворогуючі сторони поспішили направити своїх представників до міста-держави Ватикану. До кінця війни 34 країни вже акредитували постійних дипломатичних представників при Папі.

Під час Другої світової війни це число майже подвоїлося, і такі країни, як нехристиянська Японія та протестантські Сполучені Штати, шукали фінансування, щоб бути представленими у Ватикані. США пішли на дипломатичний крок, відправивши «особистого посла до президента», а Японія визнала свого представника в повному ранзі посла при папстві. Від початку Другої світової війни до її завершення Ватикан з 52 послами, посланниками та особистими представниками, надісланими майже з усіх країн світу, був політичним і дипломатичним центром, майже таким же важливим, як і головні столиці світу. Цей процес триває і сьогодні. Досить сказати, що у 1978 р. Апостольська Столиця підтримувала дипломатичні відносини з 84 країнами, а сьогодні – зі 170 країнами[1].

Ватикан відіграє активну роль у міжнародних відносинах, підкреслюючи свою зацікавленість у розвитку позитивних міжнародних процесів, вважаючи, що нормальна політична ситуація у світі створить більш сприятливу. Це забезпечить необхідні умови для діяльності Католицької Церкви та сприятиме підвищенню її авторитету на міжнародній арені. Ватикан займає конструктивну позицію у важливих міжнародних питаннях, включаючи скасування зброї масового знищення, вирішення регіональних конфліктів і захист навколишнього середовища. Ватикан зосереджується на проблемах (нерозвиненість, бідність, голод і злидні, безробіття) країн, що розвиваються, особливо в Азії, Африці та Латинській Америці[18].

Говорячи про міжнародну роль Ватикану, не можна не згадати інституцію, яка здійснює вплив на країни світу, незалежно від кількості населення, регіону та місця розташування. Тут важливо згадати про ватиканську дипломатію та дипломатичні служби. Слід зазначити, що дипломатія Ватикану є найдавнішою дипломатичною службою в Європі, що

розвивається, налічує понад 1,5 тисячі років. Ватикан має розгалужену мережу представництв по всьому світу та підтримку національних католицьких організацій. У цьому плані навряд чи будь-який державний діяч світового рівня може зрівнятися з Папою. Сьогоднішній Ватикан є активним учасником різноманітних подій міжнародного життя, визнаним суб'єктом міжнародного права, за підписами його представників стоїть багато актів, що регулюють відносини між ними, держав і націй[66].

Багата історія папської дипломатії показує, що Католицька Церква мала глибокий вплив на формування європейського світового порядку, починаючи з Середньовіччя. Історично політичні позиції Папи були зміцнені Хрестовим походом за «визволення Гробу Господнього», розпочатим Папою Урбаном II у 1096 році. Крім того, що папа прагнув утвердитися в Східному Середземномор'ї, він також прагнув об'єднати під своєю егідою весь «християнський світ» або тогочасну Європу. В епоху Відродження папство стало центром розвитку нової форми космополітичного суспільства. Можливо, саме в той час папство постало засновником європейського суспільства в сучасному розумінні. Рим став центром дипломатичної діяльності.

Тому папська дипломатія, пам'ятаючи уроки минулого, уважно стежить за змінами у світовій політичній системі і, звичайно, миттєво реагує. Одночасне досягнення як етичних, тобто духовних цінностей, так і політичних, тобто перехідних цілей, робить папську дипломатію унікальним явищем. Главою ватиканської дипломатії є сам Папа, як було згадано вище. У той же час Державна рада, очолювана кардиналами, призначеними Папою, відповідає за управління зовнішніми відносинами. Як правило, папи обирають його з числа професійних дипломатів. Однак, на відміну від світського міністерства закордонних справ, Державна рада не перевищує 150 осіб і має дипломатичні представництва переважно у Ватикані. Зазвичай вони складаються з 2-3 осіб: офіцера місії, радника або секретаря, іноді аудитора[66].

Ватиканська дипломатія виявила великий інтерес до Наради з безпеки та співробітництва в Європі. Святий Престол був повноправним членом Пан'європейського форуму в Гельсінкі в 1975 році і підписав Заключний акт. Таким чином, Ватикан забезпечив свою участь у всіх європейських зустрічах після Гельсінкі. Ватиканська дипломатія розглядала ці зустрічі як життєздатний інструмент для загальноєвропейського діалогу і тепер є членом ОБСЄ. Ватикан уважно стежить за розвитком інтеграційних процесів на європейському континенті. У 1970 році Святий Престол у Страсбурзі створив свою представницьку позицію в Раді Європи з функцією постійного спостерігача, а Апостольський нунцій Бельгії в Брюсселі був акредитований у резиденції ЄЕС, ЦЕС та Євратому[66]

Таким чином, незважаючи на маленьку територію, ця карликова країна відіграє одну із провідних ролей в світовій політиці. В своєму духовному становленні вона показує свою аномальність, надаючи своїй політиці певного політичного впливу на події у світі. Хоча і Ватикан є анклавом Італії, він домігся бути незалежною країною зі своєю власною Конституцією та армією.

4.3. Місто-держава Монако як аномальна територія на політичній карті світу

Князівство Монако — одна з найменших держав світу (територія 1,95 км², друга за площею після Ватикану), розташована в Західній Європі, напівзатиснута на середземноморському узбережжі південної Франції, неподалік від її кордону з Італією населення всього 36 700 осіб (станом на липень 2021 р.). Природно, виникає питання, як цією «залишеною» системою середньовічних міжнародних відносин можна керувати в глобалізованому світі XXI ст.

Невеликі розміри держави, геополітичне положення та унікальний історичний досвід династії Грімальді є вирішальними факторами, які

формують зовнішню політику Монако та роль князівства в міжнародних справах. У 1419 р. Монако стало незалежним князівством під протекторатом Генуї, яким керувала родина Грімальді, яка править країною й сьогодні. У 1524-1641 рр. Монако перебувало під протекторатом Іспанії.

Згідно з Пероннським договором, укладеним у 1641 р. королем Франції Людовиком XIII (1610-1641 рр.) та принцом Монако Оноре II (1604-1662 рр.), принц Монако став васалом короля Франції, який обіцяв зберігати принца, щоб захистити свою сім'ю, привілеї та майно, а також отримувати 74 000 фунтів стерлінгів на рік. Ст. 6 *Договору* передбачала, що князь є вільним і суверенним володарем Монако, Ментона і Рокебрюна. У Монако передбачалося розміщення постійного французького гарнізону з 500 вояків із фінансуванням з королівської скарбниці. Командування над ним повинен був здійснювати сам князь, а за його відсутності – призначений королем лейтенант [45].

Через декілька місяців після того, як принц Оноре підписав договір, він озброїв своїх підданих і вигнав іспанських заручників. У 1642 р. його урочисто прийняли у Франції. В якості компенсації за неаполітанські та міланські володіння, конфісковані іспанцями, він був посвячений у лицарі та герцогство Валентинуа, маркіза де Бо з володінням Сен-Ремі в Провансі та графством Шарладез в Оверні.

Фактично, як і Богдан Хмельницький із Запорозьким військом, Оноре перетворював один протекторат на інший. Він першим з 1604 р. назвав себе не «лордом», а «князем» Монако. Під час Великої французької революції князівство Монако було просто анексовано Францією і входило до її складу з 1793 по 1814 рр.

Перший Паризький договір від 30 травня 1814 р. відновив Князівство в попередніх кордонах, які існували під французьким протекторатом [48]. Після поразки Наполеона під Ватерлоо і остаточного краху Імперії,

за *Другим Паризьким договором* від 20 листопада 1815 р. Монако було передано під протекторат Сардинського королівства [44].

Поруч із джерелом націй міста Ментон і Рокбрюн, що перебувають під владою князів Монако, але водночас святкування Савойї та Сардинії, 20 березня 1848 року проголосили себе вільними та незалежними. А 1 травня 1849 р. Сардинське королівство видало едикт про приєднання до території Нікеї. У березні 1860 р., завдяки військовій допомозі французького імператора Наполеона III Італійському Союзу, Королівство Сардинія поступилося Франції Алоброге та Нікейське графство з колишніми монегаськими містами Ментон і Рокбрюн. 18 липня 1860 р. Сардинія вивела свої війська з Монако, і Монако повернулося під захист Франції. Відповідно до першого франко-монегаського договору 2 лютого 1861 р. між принцом Карлом III та імператором Наполеоном III французька влада офіційно визнала незалежність Князівства Монако. Герцог Монако в свою чергу відмовився від усіх прав на Ментон і Рокбрюн на користь Франції, через що отримав компенсацію в 4000 франків[22].

У 1865 р. в Монте-Карло було відкрито казино і укладено митний союз з Францією. Ці кроки дали серйозний поштовх економічному розвитку країни. Водночас Мюнхен поступово стає потужним культурним центром. Будівля Hall Garnier, побудована в 1879 р. за проектом архітектора Шарля Гарньє (автора Паризької опери), стала штаб-квартирою Філармонічного оркестру Монте-Карло та Опери Монте-Карло[62].

У 1910 р. в князівстві відбулися великі демонстрації проти французького панування та абсолютистського режиму, який князь Альбер I намагався підтримувати. Вони увійшли в історію як «Монегаська революція». і князівських фінансів, і запровадження першої конституції, яка обмежувала князівські повноваження. І після цього Монако стало конституційною монархією: одразу на початку війни Монако оголосило нейтралітет, але фактично стало на бік союзників і спрямувало свої ресурси на лікування солдатів.

У липні 1918 р. між Францією та Князівством було укладено Другий французько-монегаський договір про дружбу і протекцію [47], за яким Франція представляє інтереси Монако за кордоном; а Князівство взяло на себе зобов'язання «здійснювати свої суверенні права в повній відповідності з політичними, військовими, морськими й економічними інтересами Франції». Французькі армія і флот отримали право входити на територію Монако без згоди князя. Відповідно до цього Договору, у випадку, якщо трон опиниться вільним через відсутність спадкоємця, Монако стане автономною державою під протекторатом Франції. При цьому престол міг би посісти монегаск або француз. Договір набув чинності 23 червня 1919 р. [45].

Положення *Другого французько-монегаського договору* 1918 р. були підтверджені ст. 436 *Версальського договору* [49], укладеного 28 червня 1919 р. Відтоді французький уряд взяв на себе відповідальність за захист Монако, яке має лише невеликий штат поліції, пожежної і аварійно-рятувальної служби та палацової гвардії, чисельність якої складає 119 осіб [80].

Під час Другої світової війни Князівство вдруге вирішило зберігати нейтралітет. Однак в листопаді 1942 р. італійська армія захопила Монако, а після краху в Італії режиму Муссоліні в 1943 р. Князівство окупували війська нацистської Німеччини. Ще до початку окупації 27 серпня 1942 року в табори смерті були депортовані 66 монакських євреїв, незабаром в ході окупації були видані ще 24 євреї, що жили у французькій Рив'єрі. З них вижило лише 9 осіб [85].

Інтерес світової громадськості до Монако пробудив шлюб тодішнього суверенного принца Реньє III у 1956 р. з голлівудською актрисою Грейс Келлі [12]. Інвестиційна діяльність грецького мільярдера Арістотеля Онассіса за підтримки принца Рейна III. Розширивши територію князівства, вклавши гроші в будівництво порту та індустрію розваг, він дав значний поштовх економіці Монако.

Сьогодні найважливішими галузями економіки є туризм, будівництво та фінанси. Суворі банківська таємниця, відсутність державних податків на

прибуток і низькі податки на бізнес зробили країну фінансовим раєм як для людей, які живуть у Монако, так і для іноземних компаній, які ведуть бізнес і відкривають там офіси. Герцогство успішно залучило різні зелені галузі промисловості з усього світу. У той же час держава зберігає монополію в багатьох галузях, особливо у виробництві тютюнових виробів, телефонній мережі та пошті[25].

У 2002 р. Франко-Монакський договір від 1918 р. було переглянуто та набуло чинності в новій редакції після ратифікації обома сторонами аж в 2005 р. Нова версія договору дозволила Франції відкрити повноцінне посольство в Монако замість генерального консульства. Герцогству було надано право акредитувати послів з інших країн, а право герцогства змінювати порядок успадкування герцогського престолу (скажімо, по жіночій лінії) було створено без згоди Франції, хоча воно все одно мало бути пройденим серед нащадків родини Грімальді. У 1993 р. Монако стало повноправним членом ООН, а в жовтні 2004 р. приєдналося до Ради Європи. Монако також є членом багатьох інших міжнародних міжурядових організацій, зокрема Всесвітнього поштового союзу (ВПС), Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО), Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), Міжнародної гідрографічної Організація (МГО) та ін.[27].

Монако не є членом Європейського Союзу, проте з 1968 р. Князівство є частиною митної території ЄС завдяки його митному союзу з Францією. *Угоди* між Францією та Монако, підписані 1963 р. і 2003 р., впровадили в Князівстві податок на додану вартість (ПДВ), аналогічний французькому. Тим самим Монако увійшло до європейської системи ПДВ [32]. З 1999 р. діє постійне представництво Монако в Брюсселі. Князівство укладає з ЄС галузеві угоди. Конвенція, укладена 26 грудня 2001 р. Французькою Республікою з Князем Монако від імені Європейського Співтовариства, дозволила Монако увійти до Європейського валютного Союзу. Конвенція,

підписана 29 листопада 2011 р. між Монако, Францією та Європейською комісією, дозволила збільшити кількість монет євро, які чеканить Монетний двір Князівства [33].

Князівство Монако не є учасником Шенгенської угоди, але Французька Республіка скасувала всі форми прикордонного та митного контролю (тільки в туристичному офісі клієнти можуть отримати в'їзні візи на територію Монако за запитом). Так, рішенням Шенгенського виконавчого комітету від 23 червня 1998 р. вертолітний майданчик Монако та порт Ла-Кондамін були визнані прикордонними пунктами для перетину зовнішніх кордонів ЄС. Це рішення також дає громадянам Монако право вільного пересування в межах Шенгенської зони. Франція та Італія є єдиними країнами, які мають постійні посольства в Монако. Герцогство має лише одне посольство у Франції[72].

Підсумовуючи, можна сказати, що в сусідніх державах – Франції, Іспанії та Сардинському королівстві (майбутня Італія) – процеси формування централізованих абсолютистських держав та їх економічна та політична модернізація призвели до ліквідації подальшої феодальної роздробленості. Суверенітет у цих країнах був парадоксальним чином використаний правителями родини Грімальді для перетворення особистого суверенітету князів Монако на суверенітет створеного ними князівства.

Цьому сприяло кілька факторів: вигідне геополітичне положення садиби Монако (гірське середовище, недоступне ззовні) і недоступність замку Монако з моря; наявність мовних і культурних особливостей населення; суперництво сусідніх країн, що змушує їх йти на компроміс із родиною Грімальді; збалансована дипломатична зовнішня політика та використання протиріч і конфліктів між сусідніми країнами; розумне використання наявних ресурсів і відмова від територій за межами герцогства на користь Франції. Це означає, що правлячій еліті вдалося суто по-сучасному здійснити на невеликій регіональній території унікальний

державотворчий процес і створити націю Монако на основі місцевих культурних особливостей та мовної самобутності.

Після визнання у 1861 р. незалежності французької сторони й одночасної передачі Франції значної частини державного суверенітету (що дало змогу налагодити взаємовигідні відносини з сильним сусідом) головною проблемою стала незалежність і конкурентоспроможність мікродержави в глобальній економіці. Цього вдалося досягти завдяки реалізації низки високоприбуткових сучасних економічних проектів, спрямованих на перетворення герцогства на потужний туристичний курорт, використовуючи переваги середньовічної романтичної атмосфери, яка його оточувала. Власне на поч. ХІХ ст. у Мюнхені почали формуватися елементи постіндустріальної економіки послуг, яка виявилася прибутковою на початку ХХ століття. Створення сприятливого фіскального середовища для іноземних інвестицій і одночасна координація фіскальної політики з Французькою Республікою і через неї Європейським Союзом дозволили Монако залучити постійний потік іноземних інвестицій. Забезпечити, щоб ця аномальна зона під назвою Князівство Монако залишалася впливовою державною установою в глобалізованому світі ХХІ ст.

Таким чином, мікродержава Монако, незважаючи на свою маленьку площу, має великий вплив у політичних відносинах на міжнародній арені. Її аномальність полягає в тому, що як така маленька держава має незалежність у світі та впливовий рівень ВВП, що демонструє важливість політики на міжнародній арені. Україна може взяти приклад від цієї країни, оскільки, незважаючи на площу території та правильного використання ресурсів можна досягнути політичних висот та довіру від інших країн.

У ході дослідження автор розробив мережевий зв'язок, який демонструє схожість певних змінних, які були представлені під час дослідження і які є спільними для цих територій, що є незалежними одне від одного, але водночас показують свою схожість (додаток В). Цей мережевий зв'язок демонструє

наглядну політику карликових країн та, незважаючи на їх крихітні природні кордони, становлення їх незалежності за певними змінними та чинниками.

Представленні 6 змінних, які мають свою особисту характеристику:

- *Форма правління* (Ця змінна показує наявність форми правління, які побудували відповідну політику цих держав. Монархія – форма правління зазначених карликових держав, що отримали у спадок від своїх «покровителів». Виняток – Ватикан, про який буде йти мова окремо.

Гібралтар. Конституційну монархію цій державі надала Великобританія, яка була під її патронатом багато років і завдяки чому отримала суверенність.

Князівство Монако. У спадок від колишньої наполеонівської Франції Монако також успадкувала конституційну монархію зі своїми певними привілеями, цим самим покращила політичне становлення не тільки всередині себе, але і з іншими країнами.

Ватикан. Найменша країна в світі стала винятком у формі правління. Хоча вона також є монархією, країною править не король, а Папа Римський. Цей анклав будується на так званому «священному» правлінні, бо форма правління – абсолютна теократична монархія);

- *Внутрішній валовий продукт* (Ватикан – єдина країна без ВВП, оскільки він не виробляє товари і не торгує, як це роблять інші країни. Але економіка присутня, кошти приходять в основному від туристичної сфери – сувенірна продукція та пожертвування для церкви.

Гібралтар. ВВП за рік становить 1,9 мільярдів американських доларів. Завдяки обслуговуванню суден будується основна частина економіки цього регіону. Хоча за документами Гібралтар є заморською частиною Великобританії, вона має свою власну систему оподаткування. Також прибуток складає туризм та

онлайн-казино. Любителі цих ігор розглянули Гібралтар як вигідну площадку, оскільки знаходиться на території Євросоюзу з 2007 р. і додатково захищений строгою політикою Великобританії щодо реклами гральних послуг.

Монако. ВВП за рік становить \$ 8,6 млрд. Ця маленька територія з площею в 2 км² має колосальний прибуток від азартних ігор. Всі багаті світу приїжджають в Монако для того, аби закинути в обіг свої гроші, цим самим покращити економіку. Ще однією перевагою є так звана «обіцяна банківська таємниця», що має на увазі низькі податки, що залучають мільярдне статки з-за кордону);

- *Договори* (Перше місце по історичному значенню займають договори про незалежність. Потім йдуть другорядні угоди, які будуть показані у вигляді зв'язків.

Гібралтар. Точної дати прийняття незалежності не було, оскільки ця територія є заморською частиною Великобританії, яка є частиною Європейського Союзу і має окрему від Сполученого Королівства юрисдикцію та податкову систему, що було підтверджено постановою Європейського суду від грудня 2008 р. Що стосується інших договорів, то в 1713 р. був підписаний *Утрехтський мирний договір*, за яким була вирішена з іспанської сторони передача Гібралтару Великобританії «назавжди». Також був проведений *референдум* щодо визначення до якої країни приєднатися. ООН 18 грудня 1968 р. прийняли *резолуцію* про передачу Гібралтару Британії під юрисдикцію Іспанії. Таким чином, можна сказати, що в більшості випадків, підписання договорів стосувалися передачі цього регіону або Великобританії, або Іспанії, які між собою конкурували в цьому плані.

Монако. Отримання незалежності відбулося в 1419 р. на чолі з династією Грімальді. Згідно з *Пероннським договором*, укладеним у 1641 р. королем Франції Людовиком XIII та принцом Монако

Оноре II, принц Монако став васалом короля Франції. *Перший Паризький договір* від 30 травня 1814 р. відновив Князівство в попередніх кордонах, які існували під французьким протекторатом, за *Другим Паризьким договором* від 20 листопада 1815 р. Монако було передано під протекторат Сардинського королівства. У липні 1918 р. між Францією та Князівством було укладено *Другий французько-монегаський договір* про дружбу і протекцію. Тобто можна сказати, що в основному договори підписувалися з Францією, оскільки Монако географічно знаходиться на її території.

Ватикан. Свою незалежність від Італії країна отримала в 1929 р. підписаною Латеранською угодою. Також у Ватикані існує такий вид договору – конкордат, за яким держава надає католицькій церкві особливі привілеї та визнає її становище та права в державі, а церква загалом зобов'язується підтримувати уряд і не втручатися в політичні ситуації);

- *Наявність тісних зв'язків з сусідніми країнами* (Ці зв'язки показують відносини з тими країнами, які протягом багатьох років ці карликові держави були в їх складі і котрим, згодом надали незалежність.

Гібралтар. Ця територія була поділена між Великобританією та Іспанією протягом довгого відрізка часу, кожна з яких намагалася встановити свої політичні порядки.

Монако. Франція виступала патронатом цієї території, якій надала згодом незалежність.

Ватикан. Не зважаючи на те, що папська держава є анклавом Італії, це не завадило здобути незалежність від цієї держави, стосунки з якою не стали гіршими);

- *Міжнародні організації* (Основним арбітром в політиці кожного регіону є ООН, які контролюють правовий порядок);

- *Збройні конфлікти* (Так як *Ватикан* підкоряється Священному престолу, на території цієї держави збройних конфліктів не було, оскільки Папський престол не визнає на своїй території війну.

Гібралтар. В 1704 р. відбулася війна за іспанську спадщину, цей невеликий шматок землі був захоплений англо-голандською ескадрою і утримувався майже 10 років. А після закінчення військових дій було підписано Утрехтську угоду.

Монако. Загалом, Князівство не вступало в глобальні війни і завжди була на нейтральній стороні. Завдяки різноманітним мирним договорам з Францією, до рук зброя не бралася).

Таким чином, представлені зв'язки продемонстрували особливості геополітичних аномалій у вигляді карликових країн зі своїм політичним порядком і підтвердженню статусу незалежності. Незважаючи на вплив провідних країн періоду становлення цих мікродержав, не завадило зараз мати політичний статус на міжнародній арені. Тобто можна сказати, що ці три країни, які були досліджені позбавилися статусу «країни-сателіта» і набули самостійності в усіх сферах життя.

ВИСНОВКИ

В ході наукового дослідження актуальність обраної тематики підтвердилася, а мета, що полягає у визначенні впливу геополітичних аномалій на подальший розвиток міжнародної політики та їх прояву в міждержавних рамках - була досягнута.

Завдання роботи виконані та оформлені в рамках структурних підрозділів дипломної роботи. В роботі висвітлено різноманітні підходи до розуміння "геополітичні аномалії", їхні характерні риси та конкретні приклади.

У роботі наведені основні підходи до вивчення поняття геополітичні аномалії та їхній історичні аспекти щодо визначення місць нечіткості, як нове явище другої половини XIX ст., що зумовлює новизну даної теми на рівні студентського дослідження. Наявне визначення Ф. МакКоннелл допомагає більше зрозуміти геополітичні аномалії з боку політичної точки зору, так як вони є "недержавними утвореннями", але існують в рамках державної системи.

"Маріонеткові" утворення - Абхазія, Південна Осетія, Придністров'я та Маньчжоу-Го допомагають зрозуміти, як внутрішній і зовнішній вплив іншої держави на всі сфери життя демонструють на несамостійність існування цих територій на міжнародній арені, і цим самим підкреслюючи свою геополітичну аномальність.

Питання щодо національної ідентичності трьох інших утворень - Корейського півострову, Курдистану та М'янми висвітлює проблеми порушення прав нації та внутрішні розбіжності громадян у їх єдності та роль інших держав у вирішенні становлення національної ідентичності. Це дослідження стосується передусім правово-нормативних питань міжнародної політики – такі як легітимність, визнання, міжнародний політичний дискурс та космополітизм – але не так багато чого з тим, що відбувається в моменти порушення соціальних закономірностей і правил відносин, у які вбудовані ці

нормативно-правові механізми і цим самим підкреслюючи всі важливі аспекти поняття геополітичні аномалії.

Третя категорія країн – мікродержави або країни-міста демонструють свою не останню політичну роль в міжнародній політиці, яка показує, що незважаючи на маленьку територію в сотню гектарів, вона існує як держава де-факто і незалежність яких визнається у світі, незважаючи на те, що раніше вони колоніями певних держав.

Розроблені автором мережеві зв'язки між країнами певних категорій демонструють загальну проблему країн з порушеннями питання суверенітету, національної ідентичності, військових конфліктів, і навпаки, набуття незалежності незважаючи на розмір території. Останній критерій стосується тих держав, які були не тільки дослідженні, але й інші, які значаться на політичній мапі світу. Аномалія мікродержав демонструє стійкість політики, яка раніше при певних обставинах були під протекторатом інших країн. Тобто, можна сказати, що особливість цих країн в тому, що виборювання незалежності в цьому випадку надає престижний політичний статус на міжнародній арені. Якби не це, тоді б ці території знаходилися в категорії «Маріонеткові держави». Зв'язки, які були досліджені, розроблені і представлені показують геополітичну аномальність кожної із територій, їх спільні риси і пояснення.

Так як ці аномалії є геополітичними, ці приклади проливають світло на те, яким чином ці політичні домовленості порушують не лише правову, а й просторову-територіальну природу формального державного існування. Найважливіше те, що термін Ф. Макконнелл настільки переконливий, оскільки вказує на винятковість як цих суб'єктів, так і міжнародних відносин загалом. Ця теза буде не тільки стверджувати, що криза і порушення порядку мають вирішальне значення для настання наявності геополітичних аномалій і спосіб їх прояву. Також геополітичні аномалії піднімають питання про те, як можна думати про винятки та закономірності міжнародної політики, і чи

дійсно потрібно розглядати ці утворення як «аномалії», «порушення» чи «винятки».

Геополітичні аномалії стали достатньо складними утвореннями зі своїми певними проблемами, які складно вирішити, бо вони мають особливий характер. Розглянуті території в цьому дослідженні були поділені на певні категорії та надані докази того, чому вони є місцями невизначеності на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Арістова А. В., Присухін С. І., Яроцький П. Л.](#) Католицька церква // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/>
2. Аунг Хейн Зо, Вун Тан Тун, Пхйьо Маунг Маунг. Перспективи розвитку залізних доріг Республіки М'янма // Залізничний транспорт. — 2011. — № 11. — С. 75.
3. Бадер Д., Гравингольт Й., А. Кестнер «Чи можуть автократії сприяти самодержавству? Політико-економічний погляд на експорт режимного типу в регіональних районах». Сучасна політика. — 2010. — С. 81 – 100.
4. Берендт М. «Націоналізм в Курдистані» . — 1993. — Гамбург. ISBN 3-89173-029-2.
5. Бірма: енциклопедичний словник / [Брокгауз Ф.А., Ефрон І.А.] :— СПб., 1890—1907. — С. 899-904.
6. Васильєв В. Ф. Нариси історії Бірми (1885—1947 рр.). К. — 1962. — 442 с.
7. Вежбовська-Мязга А., Качмарски М. «Сприяння розвитку росії». — 2011. – С. 27.
8. [Вінокуров Є. Теорія анклавів.](#) — [Калінінград](#): Terra Baltica, 2007. — С. 265. — Режим доступу: <http://www.vinokurov.info/assets/files/vinokurovanklavy.pdf>
9. Влада Бірми визнали насилля на заході країни. В світі. Бі-бі-сі (27 жовтня 2021). Дата звернення: 25 березня 2013. Режим доступу: https://www.bbc.com/russian/international/2012/10/121027_burma_admits_destruction
10. Гогуа С. «Підсумки зовнішньоторгового оборту товарів республіки Абхазії за 2011 рік». http://www.goguasener.org/articles.php?ELEMENT_ID=188.

11. Грейс Келлі та князь Реньє III – історія кохання. – Режим доступу: <https://lifestyle.segodnya.ua/ua/lifestyle/persons/greys-kelli-i-knyaz-rene-iii-istoriya-lyubvi-1623417.html>.
12. Деніз Н. «Курди і держава: розвиток національної ідентичності в Іраку, Туреччині та Ірану». - Нью-Йорк: Видавництво Сіракузького університету. ISBN 978-0-8156-3084-5.
13. Договір про співпрацю Росії, Абхазії та Південної Осетії у митних справах.
http://www.mid.ru/spd_md.nsf/twowebscantr?openview&RestrictToCategory=%D0%90%D0%91%D0%A5%D0%90%D0%97%D0%98%D0%AF:http://www.mid.ru/spd_md.nsf/twowebscantr?openview&RestrictToCategory=%D0%AE%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%AF%20%D0%9E%D0%A1%D0%95%D0%A2%D0%98%D0%AF.
14. Договір про дружбу, співробітництво і взаємної підтримки РФ, Абхазії та Південної Осетії. URL: http://www.mid.ru/BDOMP/spd_md.nsf/0/945AD6B8157EAE144257C3C003D349B.
15. Захаров А. А. [Гібралтар знову використовують в міжнародному податковому плануванні. Архівна копія](#) від 13 серпня 2009 р. на [Wayback Machine](#)
16. Захарова Г. Ф. Політика Японії в Маньчжурії в 1932—1945 рр. — К. : Наука, 1990 — 262 с.
17. *Коміренко І. Д.* . Маньчжоу-Го // [Українська дипломатична енциклопедія](#): У 2-х т./Редкол.:Л. В. Губерський (голова) та ін. — К.:Знання України, 2004 — Т.2 — 812с. ISBN 966-316-045-4 Michał Klimecki, Pekin-Szanghaj-Nankin 1937—1945. Warszawa, Bellona, 2008, 242 с.
18. Кривонос Р. А. Ватикан (і Святий престол) у світовій політиці // Політична енциклопедія. Редкол. : Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К. : Парламентське видавництво, 2011. — С. 85–86.

19. Кротова М. В. Особливості створення и функціонування держави Маньчжоу-Го (1932—1945 рр.) // Державність народів Центральної Азії (XX ст). — Прага: Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ», 2015. — С. 162—189.
20. Кучубурія А. «В 2009 році туристичний потік в Абхазії збільшився на 20%.» Доступ 18 грудня 2013 р. Режим доступу: <http://abkhasia.kavkaz-uzel.ru/articles/165554/>
21. Макдауелл Д. «Курди: нація, якій відмовлено». Лондон: публікації про права меншин. — Ф. :Університет Пенільванія. — 1992. — С.53.
22. Матвєєв Г. П. [Андора](#), [Ліхтенштейн](#), Монако, [Сан-Марино](#). — М.: Географгіз, 1959. — 88 с.
23. Міжнародна кризова група. «Абхазія. Поглиблення залежності». Доповідь Європи № 202 – 26 лютого 2010 р. http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/202_abkhazia_deepening_dependence.ashx.
24. [Мінаєв І. П.](#) Щоденник подорожей в Індію і Бірму. 1880 і 1885—1886 рр. — М., 1955.
25. Монако // Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=69778
26. Нестеров О.Г. Країни Центральної Європи в зовнішній політиці Італійської Соціальної Республіки (сентябрь 1943 - апрель 1945 г.) // Звістки Уральського державного університету. Сер. 1, Проблеми освіти, науки і культури. 2010. № 2 (75). — 2010. — № 2 (75). — С. 153-161.
27. Новий державний міністр Монако приносить присягу. Дата звернення: 23 листопад 2020. Режим доступу: <https://www.hellomonaco.ru/vkurse/novosti/novyj-gosudarstvennyj-ministr-monako-prinosit-prisyagu/>
28. [Офшорна зона Гібралтар](#) [[Архівовано](#) 1 лютого 2021 у [Wayback Machine](#).] // [Митна енциклопедія](#) : у 2 т. / [І. Г. Бережнюк](#) (відп. ред.) та ін.. — Хм. : ПП Мельник А. А., 2013. — [Т. 2 : М — Я](#). — 536 с.

29. Попеску Н. «Аутсорсинг» де-факто державності: Росія і сепаратистські утворення в Грузії та Молдові. Аналітична записка CEPS . Станом на 17 грудня 2013 р.
30. Рубльова Н. С. [Конкордат](#) // [Енциклопедія історії України](#) : у 10 т. / редкол.: [В. А. Смолій](#) (голова) та ін. ; [Інститут історії України НАН України](#). — К. : [Наукова думка](#), 2009. — Т. 5 : Кон — Кю. — С. 28. — 560 с.
31. Спірні території — Перешийок між Гібралтаром та Іспанією. [Архівна копія](#) від 25 березня 2015 на [Wayback Machine](#).
32. Agreements on Tax Matters [Електронний ресурс] / Gouvernement Princier Principauté de Monaco. – Режим доступу: <http://en.gouv.mc/Policy-Practice/Monaco-Worldwide/Agreements-on-Tax-Matters>.
33. Agreements with the European Union [Електронний ресурс] / Gouvernement Princier Principauté de Monaco. – Режим доступу: <http://en.gouv.mc/Policy-Practice/Monaco-Worldwide/Agreements-on-Tax-Matters>.
34. Berg, L., & Hjerm, M. «National identity and political trust. Perspectives on European Politics and Society». 11(4), 390-407. — 2010. URL: <https://doi.org/10.1080/15705854.2010.524403>.
35. Bukh, A. «Simane Prefecture, Tokyo and the Territorial Dispute over Dokdo/Takeshima: Regional and National Identities in Japan». The Pacific Review 28 (1): 47–70. URL: <https://doi.org/10.1080/09512748.2014.970040>.
36. Calhoun, C. «Nationalism and cultures of democracy». Public Culture, 19(1), 151– 173. URL: <https://doi.org/10.1215/08992363-2006-028>.
37. Canessa A. Bordering on Britishness: National Identity in Gibraltar from the Spanish Civil War to Brexit. Palgrave Macmillan, 2019.
38. Chartrand R., Courcelle P. Gibraltar, 1779—1783: The Great Siege. Osprey, 2006.
39. Chun, J. H. «Have Korea and Japan Reconciled? A Focus on the Three Stages of Reconciliation». Japanese Journal of Political Science, 16 (3): 315–331. — 2015. URL: <https://doi.org/10.1017/S1468109915000213>.

40. Clapham, C. Degrees of Statehood. *Review of International Studies*. — 2008. — 24(2), 143-157.
41. Clapham, A. Non-state Actors. In: V. Chetail (Ed.), *Post-Conflict Peacebuilding: A Lexicon* (pp. 200-212). New York, NY: Oxford University Press.
42. Clausen S. [The Making of a Chinese City: History and Historiography in Harbin](#) (АНГЛ.). — illustrated. — [M.E. Sharpe](#). — 1995. P.78.
43. Clayton N. «What is Turkey Doing in Abkhazia?» Accessed December 18, 2013. URL: <http://www.ge.boell.org/web/126-1016.html>.
44. Definitiv-Tractat zwischen Seiner Majestät dem Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, und Höchstihren Alliirten einer Seits, dann, Seiner Majestät dem Könige von Frankreich und Navarra anderer Seits. Geschlossen zu Paris am 20. November 1815, und die Ratificationen ausgewechselt ebendaselbst am 16. Februar 1816 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/2pfv1815-i.htm>
45. Duursma, J. C. *Fragmentation and the International Relations of Micro-states: Self-determination and Statehood*. — Cambridge: Cambridge University Press, 1996. — 461 p.
46. Fogarty, E. «States, Nonstate Actors, and Global Governance: Projecting Polities». New York. NY: Routledge. — 2013.
47. France and Monaco Treaty establishing the relations of France with the Principality of Monaco (with exchange of letters). Signed at Paris on 17 July 191 [Электронный ресурс]. / Authentic text: French. Filed and recorded at the request of France on 11 September 1975. — Режим доступа: https://web.archive.org/web/20110519065147/http://untreaty.un.org/unts/1_60000/27/26/00053293.pdf
48. Friedens- und Freundschafts-Tractat zwischen Seiner Majestät dem Kaiser von Österreich, König von Ungarn und Böhmen, und Allerhöchst Ihren Alliirten einer Seits, dann Seiner Majestät dem Könige von Frankreich und Navarra anderer Seits. Geschlossen zu Paris am 30. und ratificiert am 31. May

1814 [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.staatsvertraege.de/Frieden1814-15/1pfv1814-i.htm>.

49. Friedensvertrag von Versailles. ["Versailler Vertrag"]. Vom 28. Juni 1919 [Электронный ресурс]. Режим доступа:
<http://www.documentarchiv.de/wr/vv.html>.

50. Jellinek, G. «Allgemeine Staatslehre (3rd ed.)». Bad Homburg von der Höhe: Gentner. — 1960.

51. Josselin, D. & Wallace, W. «Non-state Actors in World Politics»: A Framework. In D. Josselin & W. Wallace (Eds.), *Non-State Actors in World Politics* (pp. 1-20). New York, NY: Palgrave. — 2001.

52. Haag, A. «Hating Korea (Kenkan) in Postcolonial Japan». In *Intercultural Communication in Japan: Theorizing Homogenizing Discourse*, edited by S. Toyosaki and S. Eguchi. — 2017. 114–128 pp.

53. Haufler, V. «Crossing the Boundary between Public and Private: International Regimes and Non-State Actors». In V. Rittberger & P. Mayer (Eds.), *Regime Theory and International Relations* (pp. 94-111). Oxford, UK: Oxford University Press.

54. Harper, D. Online Etymology Dictionary.

55. Higgott, R.A., Underhill, G.R.D. & Bieler, A. (Eds.). «Non-State Actors and Authority in the Global System». London, UK: Routledge. — 2000.

56. Holland, Douglas. *The State of Sovereignty: Territories, Laws, Populations* (англ.). — [Indiana University Press](#), 2008.

57. Human Development Indices and Indicators (англ.). [Программа развития ООН](#) (2021). — Доклад о человеческом развитии на сайте Программы развития ООН. Дата обращения: 14 сентября 2021. Архивировано 17 сентября 2021 г.

58. International Crisis Group «Abkhazia: The Long Road to Reconciliation». Europe Report N°224 – 10. — April 2013. Accessed December 17, 2013.

<http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/caucasus/georgia/224-abkhazia-the-long-road-to-reconciliation.pdf>.

59. Kingston, P. & Spears, I.S. «States within States: Incipient Political Entities in the PostCold War Era». New York, NY: Palgrave Macmillan. — 2004.
60. Locke, J. «Two Treatises of Government» (edited by Peter Laslett). Cambridge, UK: Cambridge University Press. — 1988.
61. Manchukuo | puppet state created by Japan in China [1932] (АНГЛ.). Encyclopedia Britannica.
62. Mandryk J. Monaco // Operation World: The Definitive Prayer Guide to Every Nation. — InterVarsity Press, 2010. — P. 593—594. — 978 p.
63. McConnell, F. «Governments-in-Exile: Statehood, Statelessness and the Reconfiguration of Territory and Sovereignty». Geography Compass. — 2009. 3(5), 1902-1919.
64. McCormack, G45. [Chang Tso-lin in Northeast China, 1911-1928: China, Japan, and the Manchurian Idea](#) (АНГЛ.). — illustrated. — [Stanford University Press](#), 1977.
65. McConnell, F. «The Fallacy and the Promise of the Territorial Trap: Sovereign Articulations of Geopolitical Anomalies». — 2010. 15(4), 762-768.
66. Morley, John F. [Vatican Diplomacy and the Jews During the Holocaust, 1939–1943](#) (АНГЛ.). — New York: [Ktav Pub. House](#) (АНГЛ.), 1980.
67. [Myanmar country profile](#). Дата обращения: 10 апреля 2021. [Архивировано](#) 11 апреля 2021 г.
68. Myers S. «Russia: Putin Lifts Moldova Trade Ban». New York Times. November 26, 2006.
69. Nichols, Fiona. [Rome and the Vatican](#) (неопр.). — London: New Holland, 2006. — С. 85—96.
70. P'an, Chao-ying. [American Diplomacy Concerning Manchuria](#). — The Catholic University of America, 1938.

71. Pack S.D. *The Deepest Border: The Strait Of Gibraltar And The Making Of The Modern Hispano-African Borderland*. Stanford University Press, 2019.
72. ["Recensement de la Population 2016"](#) (PDF) (in French). Institut Monégasque de la Statistique et des Études Économiques (IMSEE). February 2018. [Archived](#) (PDF) from the original on 24 February 2020. Retrieved 10 February 2020.
73. Rousseau, J. J. In G. D. H. Cole, J. H. Brumfitt, & J. C. Hall (Eds.) «The social construct and discourses. Everyman». — 1973.
74. Rustow, A. D. (1970). «Transitions to democracy: Toward a dynamic model. *Comparative Politics*». — 1970. 2(3), pp.337–363. <https://doi.org/10.2307/421307>
75. Schmitt, C. «Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty» (translated by George Schwab). Cambridge, MA: The MIT Press. — 1985.
76. Schwab, G. Introduction. In C. Schmitt «Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty» (translated by George Schwab) (pp. 11-26). Cambridge, MA: The MIT Press. — 1985.
77. Sinil K. «Democratic Citizenship Education in Korea». Seoul National University. Retrieved March 31, 2003 from <http://aped.snu.ac.kr/cyberedu/cyberedu1/eng/eng201.html>.
78. Skakov A. «Yuzhnaya Osetiya: sovremennoe sostoyanie i perspektivy (vnutripoliticheskie perspektivy)». Carnegie Moscow Center Report. — 2011.
79. Socor V. Orange Two Government can Meet the Transnistria Challenge, *Eurasia Daily Monitor*, June 29, 2006.
80. The Palace Guards [Электронный ресурс] / Gouvernement Princier Principauté de Monaco. — Режим доступа: <http://en.gouv.mc/Government/Institutions/The-Government/Ministry-of-Interior/The-Palace-Guards>.

81. The Pictorial History of England: Being a History of the People, as Well as a History of the Kingdom : Illustrated with Many Hundred Wood-cuts of Momumental Records. — C. Knight. — 1844. — 840 с.

82. The French Revolution. C. Knight. — 1845. — p. 276).],[The cabinet history of England, civil, military and ecclesiastical. Blackie and Son. — 1851. — p. 99.

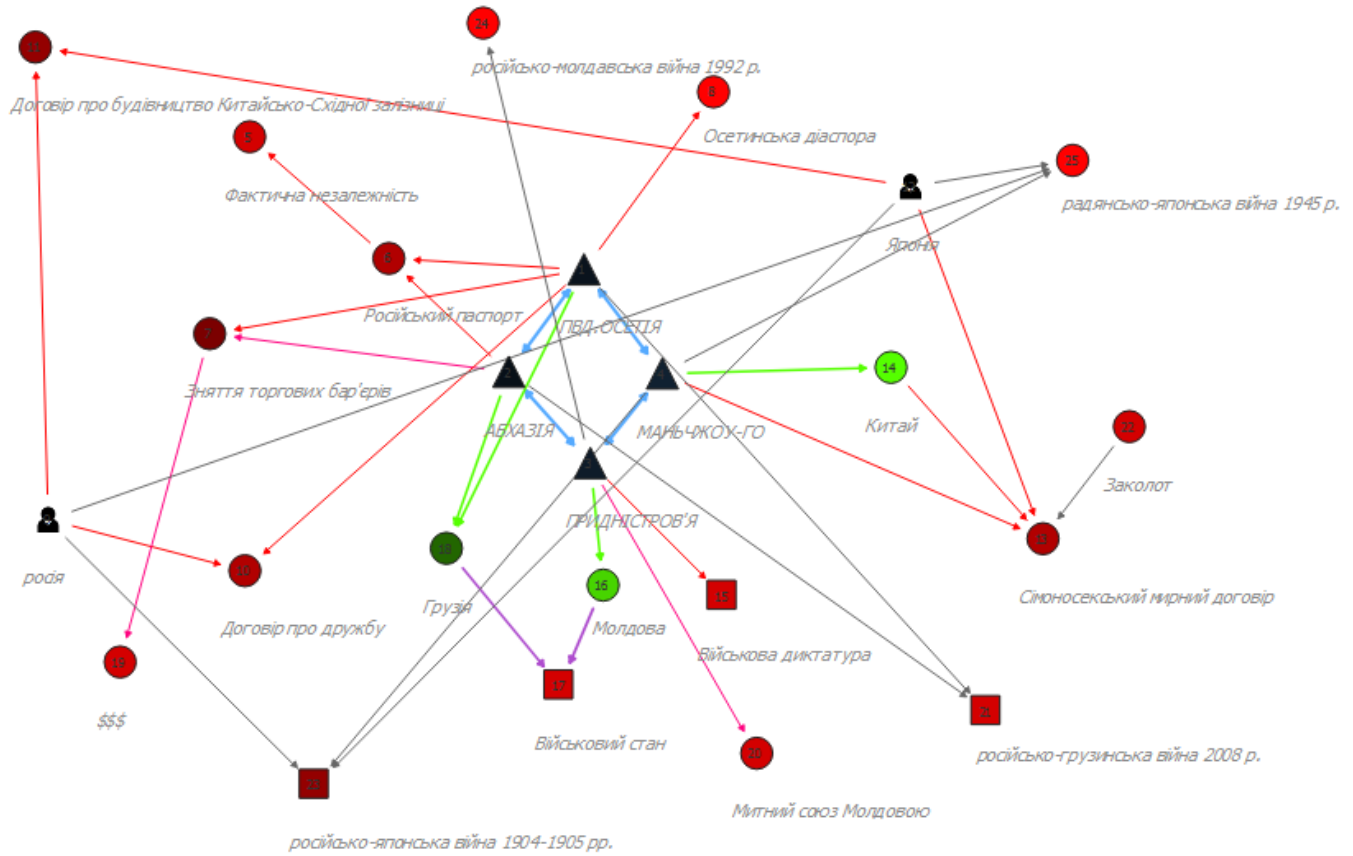
83. Transdnjestria against Asymmetric Federation with Moldova, Itar-Tass Weekly News, July 19, 2005.

84. Weber, M. «Politics as a Vocation. In D. Owen & T.B. Strong (Eds.), Max Weber: The Vocation Lectures: «Science as a Vocation», «Politics as a Vocation»(pp. 32-94). Indianapolis, IN: Hackett. — 2004.

85. Williams C. J. More than seven decades later, Monaco apologizes for deporting Jews [Электронный ресурс] // Los Angeles Times. – 2015. – August 27. – Режим доступа: <http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-monaco-jews-deportation-apology-20150827-story.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Умовні позначки:

Змінні:

країна, що розглядаються;

ключовий актор в політиці маріонетки;

країна, що зазнала анексії;

наслідки;

чинники, що мають збройний характер;

Політика країни-агресора;

Реакція влади-маріонетки;

Фінансовий потенціал;

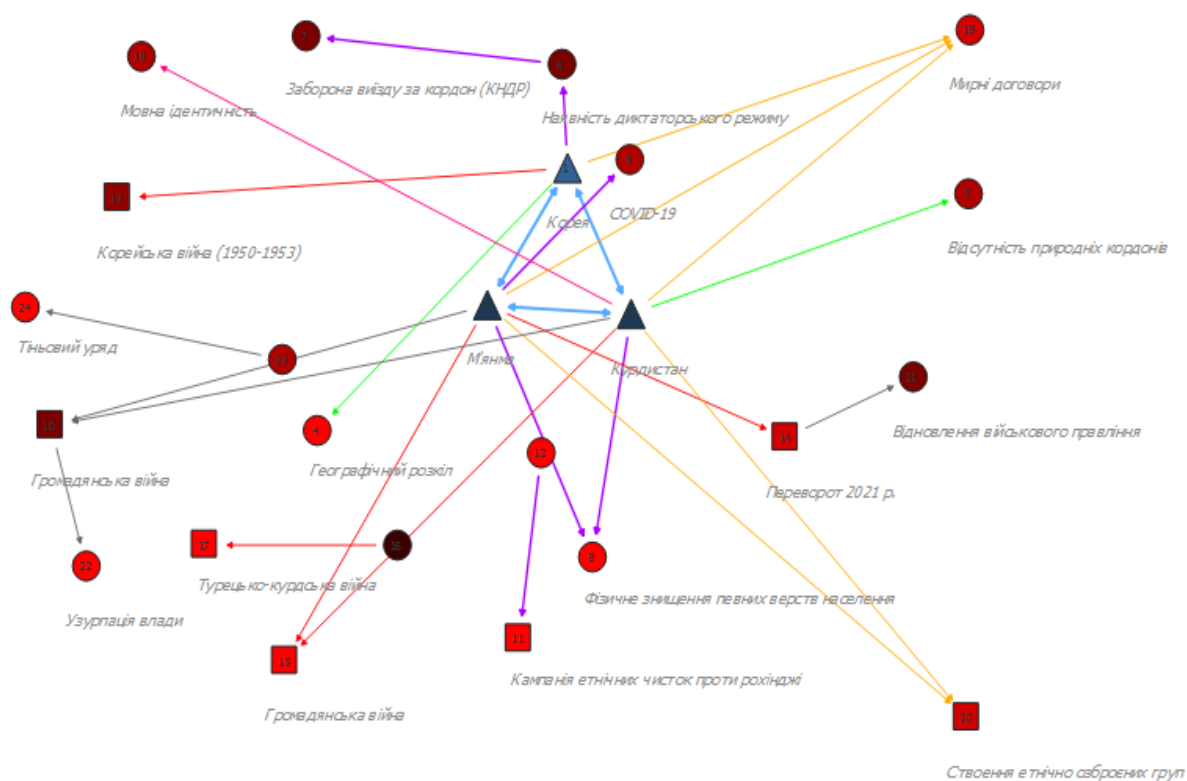

Анексія;

Збройний конфлікт.

Додаток Б

Умовні позначення:

- Країни, що розглядаються;
- Чинники, що мають збройний характер;
- Чинники, що мають суто політичний характер.
- Позначка-виключення (стосується COVID-19 при якому розглядаються дві різні ситуації зазначених країн)

Змінні:

- Територіальне питання;
- Загрози нації;
- Збройний конфлікт;
- Національні інтереси;
- Мовне питання;
- Дії політ. влади;
- «Коаліція».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ АНОМАЛІЙ ЯК МІСЦЬ НЕВИРАЗНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ.....	6
1.1. Основні підходи до вивчення поняття геополітичні аномалії.....	6
1.2. Історичні аспекти щодо визначення місць нечіткості в контексті геополітичних аномалій.....	10
РОЗДІЛ II. «МАРІОНЕТКОВІ» ДЕРЖАВИ ЯК НОВЕ ЯВИЩЕ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.....	13
2.1. Абхазія та Південна Осетія як російські маріонеткові держави.....	13
2.2. Придністров'я – місце нечіткості на молдавсько-українському кордоні.....	18
2.3. Японський вплив на Маньчжоу-Го.....	20
РОЗДІЛ III. ПОРУШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	31
3.1. Корея – одна нація, дві держави.....	31
3.2. Курдистан як «країна без громадянства».....	34
3.3. «М'ямські» питання національної ідентичності.....	36
РОЗДІЛ IV. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ МІКРОДЕРЖАВ.....	54
4.1. Гібралтарська проблема в контексті відносин Великої Британії та Іспанії.....	54
4.2. Геополітична роль Ватикану на світовій арені.....	59
4.3. Місто-держава Монако як аномальна територія на політичній карті світу.....	63
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ	86
ЗМІСТ.....	89